

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta tělesné výchovy a sportu
Katedra sportů v přírodě

SOUČASNÝ STAV NAUČNÝCH STEZEK
V ČESKÉ REPUBLICE

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
PaedDr. Jiří Šafránek

Vypracoval:
Martin Luštický

Praha, 2009

ABSTRAKT

Název práce: Současný stav naučných stezek v České republice

Cíle práce: Cílem mé práce je vytvořit přehled naučných stezek na území České republiky s jejich stručnou charakteristikou a souhrn poznatků, které mohou sloužit jako návod k realizaci naučné stezky.

Metody: K vytvoření souhrnného seznamu stezek v České republice jsem využil informací, které jsem získal syntézou z dostupných literárních zdrojů vztahujících se k dané problematice, ty jsem doplnil o informace získané interaktivní formou komunikace pomocí elektronické pošty.

Výsledky: Přiblížily množství naučných stezek na území České republiky a rozložení těchto stezek v jednotlivých krajích. Ukázaly možnosti při budování naučných stezek.

Klíčová slova: Naučné stezky, ochrana přírody, životní prostředí, místní rozvoj, turistika.

SUMMARY

Name of the thesis: The Actual State of the Nature Trails in the Czech Republic

Objective: The objective of my thesis is create the summary of nature trails in the Czech Republic with brief characteristics and summary of information which can be used as a instruction to nature trail realization.

Methods: I have created survey of the nature trails in the Czech Republic which I have made up on the basis synthesis of information from literature and information from interactive communication by using emails.

Results: Results have showed the many nature trails in the Czech Republic and location of nature trails in the regions of the Czech Republic. Results have showed the chances of building nature trails.

Keywords: Nature trails, nature protection, environment, local development, tourism.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a na základě literatury a pramenů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Praze dne 26. srpna 2009

podpis

Tímto bych chtěl poděkovat celé své rodině za podporu během mého studia na FTVS UK, vedoucímu své bakalářské práce PaedDr. Jiřímu Šafránkovi za cenné rady a konzultace a též všem, kteří mi ochotně poskytli materiály a informace o naučných stezkách.

Svoluji k zapůjčení své bakalářské práce ke studijním účelům.

Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musejí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení: Číslo obč. průkazu: Datum vypůjčení: Poznámka:

OBSAH

1	ÚVOD.....	9
2	TEORETICKÝ ÚVOD DO SLEDOVANÉ PROBLEMATIKY.....	10
2.1	CO JE TO NAUČNÁ STEZKA.....	10
2.2	VÝZNAM A FUNKCE NAUČNÝCH STEZEK.....	10
2.2.1	VÝZNAM NAUČNÝCH STEZEK VE ŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
2.3.	TYPY NAUČNÝCH STEZEK.....	12
2.3.1	ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ.....	12
2.3.1.1	Naučné stezky s průvodcovskou službou.....	13
2.3.1.2	Samoobslužné naučné stezky.....	13
2.3.1.3	Stezky s kombinovaným výkladem.....	14
2.3.2	ZAMĚŘENÍ STEZEK.....	14
2.3.3	DÉLKY STEZEK.....	15
2.3.4	CHARAKTER SKUPINY NÁVŠTĚVNÍKŮ.....	15
2.4	ZŘIZOVÁNÍ NAUČNÝCH STEZEK.....	16
2.4.1	PROČ DĚLÁME NAUČNOU STEZKU, JAKÉ JSOU NAŠE CÍLE?.....	18
2.4.2	CO CHCEME NA NAUČNÉ STEZCE INTERPRETOVAT?.....	18
2.4.3	PRO KOHO JE STEZKA URČENÁ?.....	19
2.4.4	CO DALŠÍHO SE V OKOLÍ DĚJE?.....	19
2.4.5	JAKÉ BUDE PROVEDENÍ NAUČNÉ STEZKY?.....	19
2.4.5.1	Vedení trasy naučné stezky.....	20
2.4.5.2	Komunikace.....	20
2.4.5.3	Venkovní panely.....	21
2.4.5.4	Tištěný průvodce.....	24
2.4.5.5	Značení naučné stezky.....	25
2.4.6	KDO BUDE FINANCOVAT VZNIK NAUČNÉ STEZKY?.....	25

2.4.7	JAK (KÝM) BUDE NAUČNÁ STEZKA SPRÁVOVÁNA?.....	25
2.4.8	JAK ZJISTIT, JESTLI NAUČNÁ STEZKA SPLŇUJE NAŠE CÍLE?.....	26
3	CÍLE PRÁCE.....	27
4	METODOLOGIE PRÁCE.....	28
4.1	POUŽITÉ METODY.....	29
4.2	ZPŮSOB PROVÁDĚNÉ PRÁCE.....	30
5	VÝSLEDKY.....	37
6	DISKUZE.....	43
7	ZÁVĚR.....	48
8	SEZNAM POŽITÝCH ZDROJŮ.....	49
9	SEZNAM ZKRATEK POŽITÝCH V TEXTU PRÁCE.....	59
10	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	60
11	SEZNAM PŘÍLOH.....	61
12	PŘÍLOHY.....	62

1 ÚVOD

Život bez vztahu k přírodnímu prostředí, které nás obklopuje, si jen těžko dovedeme představit. Bohužel míst, kterých se ruka člověka dotkla ve špatném slova smyslu, je stále dost. Čisté, nenarušené prostředí se pro nás stává vzácností. Jedním z nejdůležitějších způsobů, jak omezovat škodlivé působení člověka na prostředí, je zaměřit se už na výchovu člověka samotného. Je důležité, aby si lidé uvědomovali, jaké důsledky má jejich počinání na prostředí, ve kterém žijí. Budování a údržba naučných stezek pomáhá právě při výchově takto ekologicky smýšlejících lidí, kteří se budou starat o okolí svých domovů a chránit přírodní prostředí.

Má bakalářská práce se zabývá současným stavem naučných stezek v České republice a měla by se stát základem pro diplomovou práci, která by na ni měla navázat se záměrem realizace konkrétní naučné stezky. V teoretické části se pokusím popsat proces vzniku naučné stezky tak, jak by mohl být dále využit, a to nejen pro diplomovou práci. Záměrem celé práce je pokusit se vytvořit souhrnný seznam naučných stezek a zkusit zjistit, kolik naučných stezek se nachází na území České republiky. Tyto stezky popsat v základních charakteristikách.

Bílý čtverec s úhlopříčným zeleným pruhem se už stal poměrně známou topografickou značkou. Je to značka pro naučnou stezku, tedy pro stezku na níž se něčemu přiučíme a uvidíme něco zajímavého. Tyto zvláštní trasy nás obklopují čím dál tím víc, jejich přítomnost už nás nepřekvapí a stávají se součástí našeho běžného života, ať už při turistice, školní exkurzi nebo při nedělní procházce za městem. Za touto značkou je ale dobré si představit daleko víc, než jen zelenou čerchovanou čáru v mapě a panely u pěšiny. Lidé, kteří se podílejí na vzniku stezky, jako by nám návštěvníkům chtěli poodhalit něco málo z toho tajemství, které ukrývá právě daná lokalita. Tito lidé nebo celá uskupení tak často činí jen ze své dobré vůle a přesvědčení jen díky tomu, že si k danému místu vybudovali vztah a chtějí toto místo ukázat i ostatním. Stojí je to spousta práce, námahy, času, starostí a dalších problémů, kterým by se mohli klidně vyhnout, přesto naučných stezek u nás přibývá. To je, myslím, důkazem toho, že každá naučná stezka je dělána s obrovským nadšením a stojí za to, abychom jí věnovali pozornost. Vždyť jak řekl Ernest Thompson Seton, zakladatel woodcraftu : *“ Když jsem poznal žízeň, vyhloubil jsem studnu, aby i ostatní mohli pít. “*

2 TEORETICKÝ ÚVOD DO SLEDOVANÉ PROBLEMATIKY

2.1 Co je to naučná stezka

Naučnou stezku bychom mohli definovat takto: „ *Naučná stezka je speciálně označená cesta záměrně vedená přírodním prostředím tak, aby na ní bylo možno demonstrovat přírodniny a objasňovat zajímavé jevy, týkající se jednotlivých složek a stránek životního prostředí, problémy v životním prostředí a péče o ně.* „ (Friedlová, aj., 1991, s. 3). Na první pohled je jasné, že s touto definicí nemůžeme vystačit. Ve své podstatě by výše popsaná definice popírala, že existují naučné stezky s jiným zaměřením než přírodovědným, a s tím nemohu souhlasit, jelikož se ve svém okolí se setkáváme s mnoha naučnými stezkami, které mají např. historické zaměření.

Tento nedostatek odstraňuje Čeřovský, Záveský (1989, s. 198) ve své definici „*Naučné stezky jsou vyznačené výchovně vzdělávací trasy vedoucí přírodně i kulturně pozoruhodnými územími a oblastmi. Na nich a při nich jsou vybrány některé významné objekty a jevy, které jsou na určených zastaveních zvlášť vysvětleny.*“

Z definice je nám tedy jasné, že se jedná o trasy, kde autor upozorňuje návštěvníka na objekty a jevy a snaží se mu předat informace přímo v terénu. Naučnou stezku ale navíc charakterizuje několik dalších věcí, jde především o zaměření stezky, její délku, způsob předávání informací návštěvníkovi a v neposlední řadě i skupina návštěvníků. Podle těchto charakteristik pak můžeme rozlišovat jednotlivé typy stezek.

Naučnou stezku bychom mohli dále chápat i jako způsob, který ostatním lidem pomáhá ocenit něco, o čem jsme přesvědčeni, že si zaslouží jejich pozornost. Pomáhá lidem více do hloubky poznat místo a dodává tak zážitkům běžných turistů i hloubku. (*Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.2 Význam a funkce a naučných stezek

Naučné stezky se staly nejosvědčenější a nejrozšířenější formou i metodou, jak člověku, který na takto speciálně upravenou stezku vstoupil, umožnit získat trvalé základní vědomosti a dovednosti z nejrůznějších oborů lidské činnosti. Jedním z hlavních cílů stezek je tak vzdělat, respektive přinést informace lidem, kteří ji procházejí. Návštěvník takto obohacen je pak na nejlepší cestě k tomu, aby přírodu, ale např. i kulturní památky chránil. Protože až když člověk danou problematiku zná, uvědomuje si

její důležitost, tak teprve potom ji může chránit a být dané věci nějak nápomocen. (Čeřovský, Záveský, 1989)

Souhrnně můžeme říct, že naučné stezky plní tyto funkce:

- Informační funkce

Podává informace z nejrůznějších oborů lidského poznání, podle toho jakým směrem je stezka zaměřená.

- Výchovně-vzdělávací funkce

Učí návštěvníka všimnout si pozoruhodných objektů a jevů, především v různých souvislostech a vztazích.

- Vybízející (motivační) funkce

Vede návštěvníka k aktivnímu získávání informací, u přírodovědně zaměřených stezek pak apeluje na ochranu přírody.

- Estetická funkce

Návštěvník vnímá krásy a jedinečnost přírodního prostředí.

- Propagační funkce

Propagují prospěšnou činnost sdružení i jednotlivců, kteří se danou problematikou zabývají, vyzdvihují kladný vztah člověka k přírodě.

- Didaktická funkce

Může sloužit jako účelná pomůcka při výuce, ochraně přírody a životního prostředí.

- Komplexní funkce

Naučné stezky zachycují činnosti člověka v různých oborech a oblastech, vedou tak ke komplexnímu poznání.

Všechny tyto funkce plní naučné stezky současně, jejich rozdělení je jen formální a zachycuje pohledy, kterými se na funkci stezek můžeme dívat. (Friedlová, aj., 1991)

Čeřovský, Záveský (1989) o naučných stezkách říkají, že by měly ukazovat vzájemné vztahy v přírodě, momenty vývoje přírody a krajiny a to vše samozřejmě ve vztahu s člověkem, který je jeho neoddělitelnou součástí. Dále charakterizuje jedno ze základních poslání stezek, ty by měly podle něho ukazovat, jak člověk do přírody zasahoval a zasahuje. Na konkrétních příkladech přímo v terénu pak ukázat, jaký mají tyto zásahy dopad.

2.2.1 Význam naučných stezek ve školním vzdělávání

Naučné stezky jsou často využívány učiteli k doplnění teoreticky získaných vědomostí ze školních lavic nebo doplňují informace při exkurzích různého typu. K některým stezkám jsou vydávány pracovní listy, aby mohly být školami ještě lépe využívány. Tento způsob učení plně zapadá do nově vzniklé strategie vzdělávání pomocí rámcově vzdělávacích programů, kde je důraz kladen na klíčové kompetence. Nejen že naučné stezky podporují mezipředmětové vztahy díky tomu, že nejsou povětšinou monotematické, ale podávají informace v nejrůznějších vazbách a zahrnují poznání z mnoha oborů lidské činnosti, ale rozvíjejí právě i klíčové kompetence, ať už k učení, komunikaci nebo občanství. (*Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, 2005)

2.3 Typy naučných stezek

Naučné stezky jsou nejrůznějšího typu, pokud se budeme pokoušet o jejich rozdělení, výsledná podoba těchto kategorií bude vždy záviset na tom, jaké kritérium zvolíme. Čeřovský, Záveský (1989) dělí naučné stezky pouze do 2 kategorií, podle získávání informací a zaměření stezek.

Dělení stezek na základě:

2.3.1 Získávání informací

Podle toho, jakým způsobem na stezce získává návštěvník informace, můžeme rozlišovat naučné stezky s průvodcovskou službou, samoobslužné naučné stezky a stezky kombinované. Samozřejmě všechny typy mají své klady i zápory.

2.3.1.1 Naučné stezky s průvodcovskou službou

Původně se tyto naučné stezky spíše podobaly organizovaným prohlídkám památkových objektů. Osoba patřičně obeznámená s danou problematikou doprovází návštěvníky po trase a podává jim výklad. Někdy se tento typ stezek udává jako typ základní v péči o životní prostředí. Určitou podobnost bychom mohli najít, pokud se vydáme na prohlídku například do krasových jeskyní nebo skalních měst, kde je výklad samozřejmě součástí každé prohlídky. (Čeřovský, Záveský, 1989)

U nás, na vlastních naučných stezkách, povětšinou průvodcovská služba není samozřejmostí a výklad si můžeme poslechnout jen výjimečně. Ovšem v řadě případů je možné, po předchozí domluvě se spravujícím orgánem stezky, tento výklad domluvit. Největší výhodou tohoto přístupu je, že průvodce může pružně reagovat na vzniklou situaci. Výklad přizpůsobuje charakteru skupiny (věk, skladba, zaměření), či jejich speciálním potřebám, a je zde i prostor pro to, aby se věnoval momentálně vzniklým okolnostem (hlasy ptáků, rostliny v květu atd.). Pokud se stezka nachází v chráněných oblastech, může průvodce dohlížet na dodržování pravidel chování. Přínosem je také vytvoření nové pracovní pozice. Nevýhodou naopak je značná náročnost na organizaci, dále jsou zde jisté nároky na osobu průvodce. Musí být vyškolen k tématu stezky, mít odborné znalosti, umět hovořit ke skupině, popřípadě jednat s obtížnými klienty. (Čeřovský, Záveský, 1989, *Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.3.1.2 Samoobslužné naučné stezky

V našich domácích podmínkách se nejčastěji setkáváme s druhem tzv. samoobslužných stezek. Návštěvník si trasu prochází sám a vysvětlení mu poskytují určité pomůcky. Tyto pomůcky nemusí být jen nejrozšířenější vysvětlující tabule, ale i například text, který je vydaný k naučné stezce. Výhodou tohoto řešení stezky je samozřejmě její samoobslužnost. Ta je výhodná především z pohledu uspokojení individuálních potřeb návštěvníka. Ten si sám volí rychlost, dobu prohlídky a také množství informací, které je ochoten z nabídky přijmout. Když jsou tabule umístěny přímo v terénu, poskytují informace v kteroukoli denní a roční dobu. Nevýhodou jsou v situacích, kdy jsou problémem vandalové, povětrnostní vlivy nebo zvířata, která se o panel budou drbat. (Čeřovský, Záveský, 1989, *Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.3.1.3 Stezky s kombinovaným výkladem

Můžeme se setkat i se stezkami s kombinovaným výkladem, ty používají v různých obměnách obdobné způsoby. Většinou se jedná o kombinaci informačních tabulí a průvodcovské brožury, případně pak průvodcovská služba, která doplňuje informační tabule. (Čeřovský, Záveský, 1989)

2.3.2 Zaměření stezek

Dalším kritériem k dělení naučných stezek je obsah, na jaké téma je stezka zaměřena a s jakou problematikou seznamuje návštěvníka. Zaměření může být také monotematické a nebo využívat nejširší škálu zajímavostí přírodních i kulturních při zvolené trase. Většina stezek je zaměřena na konkrétní téma, ale současně se snaží využít všech zajímavostí a jevů, které se na dané trase vyskytují, a tak někdy od toho tématu lehce odbočuje.

Čeřovský, Záveský (1989) dělí naučné stezky dle zaměření do těchto kategorií: stezky přírodní, stezky historické, lesnické naučné stezky, geologické stezky a stezky parkové.

Na stránkách *Naučné stezky v České republice-přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online] najdeme daleko bohatší dělení stezek podle jejich zaměření.

1. Botanika – např. Cesta kolem Světa (CHKO Třeboňsko)
2. Zoologie – např. Hradisko (CHKO Beskydy)
3. Zemědělství a chovatelství – např. Vinařská stezka Mikulov (okr. Břeclav)
4. Lesnictví – např. Luhy Litovelského Pomoraví (CHKO Litovelské Pomoraví)
5. Rybníkářství a rybářství – např. Rožmberk (CHKO Třeboňsko)
6. Ekologie a ochrana přírody – např. Javořinská (CHKO Bílé Karpaty)
7. Archeologie – např. Údolí Plakánek (CHKO Český Ráj)
8. Historie – např. Děvín (CHKO Pálava)
9. Etnografické – např. Štramberk (okr. Nový Jičín)
10. Geologické – např. Geologická stezka (CHKO Český kras)
11. Paleontologické – např. Barrandovy skály a Chuchelský háj (okr. Praha)

12. Mineralogie – např. Cesta drahokamů (okr. Písek)
13. Hornictví a těžbu surovin – např. Jáchymovské peklo (okr. Karlovy Vary)
14. Techniku – např. Pevnost Dobrošov (okr. Náchod)

2.3.3 Délka stezek

Znakem, který stezky rozlišuje do dalších kategorií, je jejich délka. Ta se může u jednotlivých stezek velmi odlišovat i v závislosti na tom, komu je stezka určena.

Čeřovský, Záveský (1989) v tomto směru dělí stezky do 3 kategorií:

- Krátké trasy

To jsou trasy, které svoji vzdáleností nepřesahují 5 km, povětšinou jsou velmi obsahově bohaté a mají charakter okružní.

- Střední trasy

Vzdálenost těchto stezek se nejčastěji pohybuje okolo 5-15 km, ty jsou poměrně obsahově bohaté, někdy mají charakter okruhu, jindy jsou s rozdílným místem začátku a konce.

- Dlouhé trasy

Nejdelsí trasy dosahují vzdálenosti až 20 km, někdy jsou rozděleny dokonce do etap a mají už i turistický charakter.

2.3.4 Charakter skupiny návštěvníků

Setkáme se i s typy stezek, které jsou určeny pro návštěvníky, kteří mají specifické potřeby. Tyto stezky jsou pak přizpůsobovány těmto potřebám, aby i tito návštěvníci měli možnost zhlédnout naučnou stezku.

- Stezky pro pěší

S tímto typem se setkáváme nejčastěji a většina stezek je uzpůsobena právě pro návštěvu pěšky. Nalezneme i stezky bezbariérové, které využívají hlavně handicapovaní lidé a rodiny s kočárky.

- Stezky pro cyklisty

Často jsou zřizovány na stávajících cyklotrasách, jejich celková délka je výrazně větší než u stezek pro pěší a i vzdálenost mezi jednotlivými informačními tabulemi je větší z důvodu rychlejšího přesunu.

- Stezky pro vodáky

Zatím asi jedinou vodáckou stezkou je u nás Vodácká naučná stezka Berounka. Její začátek je ve Zvíkovci a trasa, kterou tvoří řeka Berounka, nás po 60 km s 13 zastaveními dovede do Karlštejna. Stezka je zaměřena na geologii, hydrologii, faunu a flóru, ale byla v roce 2002 poničena povodní. Zajímavostí je, že čas, který je potřebný na prohlídku takovéto stezky, je 2-3 dny.

- Stezky pro lyžaře

Neexistuje u nás asi stezka, která by byla určená jen a pouze lyžařům. Stezky pro lyžaře vycházejí z naučných stezek pro pěší a jsou v místech, kde jsou upravované lyžařské tratě nebo vede lyžařská stopa. Ovšem informační tabule jsou doplněny o poznatky, které jsou pro zimní období specifické a v letním období je nemá možnost návštěvník vidět.

2.4 Zřizování naučných stezek

Naučných stezek je na našem území velké množství a mohlo by to vypadat, že stezku můžeme vybudovat skoro na libovolném místě, ale opak je pravdou. Právě umístění stezky je jednou z nejdůležitějších věcí, jestliže nám jde o efektivní využívání stezky. Nejde totiž jen o turisticky značenou cestu, na které upozorníme na zajímavosti v jejím okolí. Je důležité, aby na naučné stezce bylo co k vidění, musí zde být určitý využitelný obsahový fond, který je dostatečně názorný i pro širokou veřejnost. Čeřovský, Záveský (1989) mluví o tomto obsahu jako o kulturně výchovném potenciálu.

Pokud se chystáme vybudovat naučnou stezku, je důležité mít na paměti, že objekty a jevy, které vybíráme a budeme je nějakým způsobem interpretovat, musí být přitažlivé, tak aby návštěvníka zaujaly. Další důležitou věcí je názornost, na daném místě

musí být jevy a objekty přímo pozorovatelné. Návštěvník by měl mít možnost okamžitého srovnání teoreticky získané informace s příkladem přímo před jeho očima, tak aby si o daném jevu či objektu udělal představu.

Při plánování stezky je také důležité se zamyslet nad tím, zda zvýšená návštěvnost nemůže mít naopak negativní dopad. Důležité je to obzvláště pak v oblastech chráněných, ať už maloplošných či velkoplošných, kde je v současné době hustota stezek největší. Ovšem mohli bychom najít i zvláštní situace, kdy vznik takovéto stezky bude mít ryze pozitivní dopad a přispěje k ochraně přírody. Jedná se o případy, kde hrozí zvýšená erozní činnost, jako jsou rašeliniště, strmé stráně. Volný pohyb člověka v tomto druhu terénu bez zbudování například zpevněných chodníků či dalších zařízení jako jsou stupy, schody atd., by vedl k rychlé degradaci takovýchto stanovišť. (Čeřovský, Záveský, 1989)

Zřizovatelem naučné stezky se může stát prakticky kdokoliv, jak osoba fyzická, tak právnická. Zřizovatel musí ale vycházet z možnosti územních podmínek, stanovených zejména v územní plánovací dokumentaci nebo vyplývající z územních rozhodnutí.

Neexistuje přesná a jednotná koncepce, kterou by se musel zřizovatel naučných stezek řídit. V roce 2001 vydalo Ministerstvo životního prostředí (MŽP), Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) a Klub českých turistů (KČT) Doporučené zásady pro zřizování, značení a údržbu naučných stezek a pro zřizování bodových informačních panelů (BIP). Cílem tohoto dokumentu je, aby se sjednotily podmínky zřizování, značení a údržby naučných stezek a zavedlo se zřizování bodových informačních panelů. Splnění těchto zásad je dále nezbytnou podmínkou pro získání dotací na zřízení a následnou údržbu NS a BIP z dotačních programů MŽP a MMR. Rovněž je dodržení těchto zásad podmínkou pro to, aby KČT převzal vyznačování této trasy s následnou údržbou značení. (*Doporučené zásady pro zřizování, značení a údržbu naučných stezek a pro zřizování bodových informačních panelů*, 2001)

Při budování vlastní naučné stezky je pak důležité položit si základní otázky :

- Proč ji děláme, jaké jsou naše cíle?
- Co chceme na naučné stezce interpretovat?
- Pro koho je naučná stezka určena?
- Co dalšího se v okolí děje?

- Jaké bude její provedení?
- Kdo bude financovat její vznik?
- Jak (kým) bude spravována?
- Jak zjistíme, že naučná stezka splňuje naše cíle?

(*Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.4.1 Proč děláme naučnou stezku, jaké jsou naše cíle?

Naučnou stezku většinou budujeme z důvodu, že chce i ostatním přiblížit zajímavé objekty a jevy, které by jinak zůstaly bez povšimnutí. Musíme definovat, co je v daném místě jedinečné a snažíme se nenásilnou formou předat informace o dané problematice, ale to nejenom jako souhrn teoretických poznatků, ale vždy v souvislosti s názorným příkladem, který je nepostradatelný pro vytvoření názoru návštěvníka. Můžeme mu tak ukázat jedinečnost těchto objektů, jevů a přimět ho, aby se zamyslel nad počináním člověka a ochranou těchto hodnot tak, aby mohly být dále předány další generaci. Naším cílem se také může stát i přímá ochrana přírody, kdy se obratným vedením stezky vyhneme např. vzácným stanovištím s chráněnými rostlinami nebo hnízdištím ptáků. Dále na základě námi vytvořené stezky můžeme také chtít, aby se lidé něco dozvěděli, pocítili nebo něco udělali. (Čeřovský, Závěský, 1989, *Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.4.2 Co chceme na naučné stezce interpretovat?

Další důležitou otázkou je, co chceme návštěvníkům na naučné stezce sdělit. To úzce souvisí se zaměřením stezky, tedy s volbou tématu. Téma lze chápat jako spojení různých pramenů informací a využití myšlenek nebo představ, které určitým způsobem napomáhají porozumění tomuto místu. Interpretace objektů a jevů samozřejmě vždy vychází z místních podmínek, kde budeme stezku realizovat. Tilden (1957, in *Interpretace místního dědictví*, 2004) říká, že jádrem interpretace je zachytit duši místa, ne zavalit druhé vším, co o něm víme.

Všechny informace, ať už je na stezce prezentujeme jakoukoli formou, musí být srozumitelné pro širokou veřejnost. Přehnaně odborný text, kterému obyčejný laik nerozumí, spíše návštěvníka odradí, než aby přilákal jeho další zájem o danou

problematiku. S tím souvisí i volba jevů a objektů, které chceme prezentovat. Názor různých skupin návštěvníků při pohledu na zajímavost těchto úkazů se může diametrálně lišit. Informační text by měl být rozumným kompromisem, jelikož na stezce se nám můžou pohybovat malé děti, ale stejně tak i odborní pracovníci. (*Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.4.3 Pro koho je stezka určená?

Stezky nemusí být nějak výrazně specifikovány pro určitou skupinu lidí, i když takové jistě jsou (např. cykloturistické, vodácké), většina stezek je pro širokou veřejnost. Jestliže odpovíme na otázku, pro koho je naučná stezka určená, pomůže nám to strukturovat její náplň. Pokud si nejsme jisti, kdo by naši stezku navštěvoval, doporučuje se udělat jednoduchý průzkum.

Když budeme dělat stezku pro nspecifikovanou veřejnost, musíme mít na paměti, že je nutné nastavit tomu také odpovídající interpretaci. Je dobré vybírat objekty zajímavé, ale ne příliš odborného či vědeckého charakteru. Můžeme se setkat s přírodovědnými stezkami, které mají dlouhé texty na vysoké odborné úrovni, jako by je psali odborníci pro jiné zasvěcené odborníky a normální smrtník z toho pak nemá nic. (Čeřovský, Záveský, 1989, *Interpretace místního dědictví* 2004)

2.4.4. Co dalšího se v okolí děje?

Při plánování je důležité také brát v potaz, co dalšího se odehrává v bezprostředním okolí. Může nám to pomoci k novým zajímavým spojením mezi různými lokalitami v oblasti a předejdeme také tomu, aby se některé informace opakovaly. Je výhodné plánovat naučnou stezku tak, aby spíše doplňovala celkovou strategii rozvoje oblasti, než aby docházelo k dublování informací či jakéhosi soupeření o návštěvníka. (*Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.4.5 Jaké bude provedení naučné stezky?

Celkové provedení naučné stezky má úzkou souvislost s typem jednotlivých stezek, zejména když je rozdělíme podle způsobu získávání informací, dojdeme pak k totožnému rozdělení.

Samotná realizace stezky tedy velmi záleží na tom, jakým způsobem budou návštěvníci získávat informace, podle toho může rozlišovat stezky ve třech provedeních:

- Naučné stezky s průvodcovskou službou
- Samoobslužné naučné stezky
- Stezky s kombinovaným výkladem

2.4.5.1 Vedení trasy naučné stezky

Velkou pozornost věnujeme počátečnímu místu stezky, to by mělo být dostupné veřejnými dopravními prostředky i osobní dopravou. Pokud počítáme s vydáním tištěného průvodce na vznikající stezce, zvolíme výchozí místo tam, kde je možná jeho distribuce.

Při volbě trasy se snažíme upřednostňovat okružní typ stezky, tedy ty s cílem ve výchozím místě. To je velice výhodné zejména pro motoristy, jelikož ti se navrací ke svým dopravním prostředkům. Pokud nelze zvolit okružní typ, snažíme se stezku vybudovat průchodnou v obou směrech. Oba konce stezky by pak měly splňovat požadavek na dostupnost veřejnou dopravou.

Jaké bude pořadí a počet míst určených k zastavení, vychází především z možností vedení trasy v terénu. Nejlepší je, když se nám podaří v řazení míst zachovat určitý logický postup, například: geografická orientace, geologický podklad, reliéf terénu, flora, fauna, působení člověka na přírodu a krajinu.

Trasy musíme dále volit tak, aby byla možnost je dobře označit a orientace návštěvníků byla bezproblémová, tak aby byli schopni tuto trasu vůbec projít a neztratili se. Vyhýbáme se obtížným místům a pamatujeme na bezpečnost návštěvníka. (Čeřovský, Závěský, 1989)

2.4.5.2 Komunikace

Ať už zvolíme způsob předávání informací návštěvníkovi na stezce jakýkoli, vždy se bude jednat o určitou formu komunikace. Aby tato komunikace byla efektivní, měli bychom respektovat obecné principy správné komunikace. Prvním krokem je upoutání pozornosti, ať už výraznými nadpisy na panelech, nebo nedokončeným příběhem na každé zastávce, musíme návštěvníka nějakým způsobem zaujmout. Komunikace by měla být

příjemná a smysluplná, tak abychom byli schopni dosaženou pozornost udržet. Neměli bychom propadnout tzv. profesionální deformaci, způsobenou naším dlouhodobým kontaktem s určitými myšlenkami a fakty, které nám pak už přijdou samozřejmé. Můžeme využít např. takzvaných „můstků“ spojujících to, co už lidé vědí, s novými informacemi, které chceme, aby pochopili. Snažíme se i o osobní přístup, tedy spojovat to, co už návštěvníci vědí s jejich vlastní zkušeností, tak aby se jich sdělované informace přímo dotýkaly. Dále by celá komunikace měla mít určitou strukturu, lidem to usnadňuje pochopení a zapamatování nových faktů. Neměli bychom ani zapomenout návštěvníky nějakým způsobem pobavit, vždyť přijíždějí ve svém volném čase a chtějí odpočívat.

To, co vyčleňuje tento specifický způsob komunikace, je jakési provokování spolu s myšlenkou odkrývání. Kromě toho, že chceme návštěvníkům předat určité informace, jde nám i o to, že chceme člověku ukázat nový pohled na věc, který dané místo činní přitažlivým a donutit návštěvníka přemýšlet. (*Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.4.5.3 Venkovní panely

Venkovní panely vždy plní několik úkolů a mají své jisté výhody i nevýhody. K výhodám bychom mohli řadit jejich přístupnost kteroukoli denní a roční dobu, možnost doprovázení názorných obrázků textem. Jako nevýhodné se zdají z těchto hledisek. Mohou být nešetrně umístěny, a tak narušovat atmosféru, malý počet návštěvníků, kteří mohou panel najednou využít a velká pravděpodobnost zničení panelů. (*Interpretace místního dědictví*, 2004)

Z hlediska použitých materiálů dělí Skalka (2008) venkovní panely takto:

- a) Dřevěné desky, na nichž jsou vyfrézovaná písmenka a obrázky

Tyto desky jsou velice esteticky hodnotné, ovšem výroba je velmi pracná a nákladná. Při použití této technologie jsou omezené možnosti výběru obrázků a kvantity textu. Nevýhodou také je, že při nevhodném nátěru tyto desky špatně odolávají povětrnostním podmínkám.

Dřevěné desky používají např. tyto zřizovatelé: Správa KRNAP, TES Špindlerův Mlýn, Správa NP a CHKO Šumava

b) Hliníkové tabule s naplotrovanou samolepkou

Informační tabule tohoto typu mají jednu velkou výhodu, jsou velice variabilní. Design tabule je možný vytvořit na počítači, což nám může velmi usnadnit práci. Technika nám dále umožňuje vytvořit a použít dokonalé obrázky a mapy, velké množství zpracování a barev. Údržba je velice jednoduchá, bez větších problémů se dá samolepka sloupnout a nalepit nová, což nám dává možnost tyto tabule poměrně jednoduše aktualizovat.

Asi jedinou velkou nevýhodou je vysoká počáteční investice, základní hliníková deska je velice drahá.

c) Kappa desky nebo podobné nosiče

Na těchto nosičích jsou texty a obrázky z vyřezané samolepící fólie. To je způsob velice levný, jelikož tím odpadá počáteční velká investice, ale dosti náchylný na poškození. Tyto desky velice rády praskají a špatně se opravují. Pokud je navíc deska našroubovaná na dřevěný podklad, krouť se díky odlišné roztažnosti desky a podkladu.

d) Smaltované tabule

Smaltované tabule mají obrovskou výhodu, že nepodléhají povětrnostním podmínkám, ale jejich pořizovací cena je velmi vysoká a oprýskaný smalt se těžko opravuje.

e) Zalamínované a malované tabule

Tento druh tabulí je na povrchu navíc pokryt průhledným plastem. Obecně patří tato technologie k levnějším, ale trpí UV zářením, rychle se loupou a blednou.

Cena záleží vždy na konkrétním provedení, složitosti obrazců, barvách, materiálu, technologii, upevnění atd. Při kalkulaci návrhu počítáme se 3 položkami – zpracování návrhu, vlastní výroba a vystavení. Pokud ještě provádíme terénní úpravy, nezapomene připočítat ani ty. (*Interpretace místního dědictví*, 2004)

Většinou máme snahu umisťovat svislé tabule, jelikož ty lépe odolávají vodě, než tabule vodorovné. Je dobré, když má panel malou stříšku, které ho aspoň částečně chrání před povětrnostními vlivy. Panely se snažíme umisťovat mimo přímý dopad slunečního záření, které urychluje rozpad většiny materiálů.

Obsah tabule by měl být skutečným přínosem. Ilustrace bychom se měli snažit používat u jevů, které nejsou zřejmé, nejsou vidět nebo v minulosti vypadali jinak. Je asi zbytečné zobrazovat to, co má návštěvník možnost vidět na vlastní oči. Text musí být jasný, stručný a srozumitelný. Výška písmen by měla být min 8 mm, nemá cenu celou plochu tabule vyplnit dlouhosáhlým textem, to člověka akorát tak od čtení odradí. Měli bychom být spíše struční a omezit se na délku přibližně 200 slov. Pokud už chceme použít delšího textu, rozdělíme ho do přehledných bloků, odstavců a využijeme zvýraznění v textu a nadpisů. Neměli bychom také nadměrně používat cizích a odborných slov, obzvláště pak dají-li se nahradit českými synonymy (hydrochorie = šíření plodů vodou), nebo vždy uvádět obě varianty (pozůstatky z doby ledové – glaciální relikty). V opačném případě bychom mohli návštěvníka vést k pocitu nevzdělance, a tím blokovat jeho zájem. Text ale nesmí ani polopaticky vysvětlovat známé informace, měl by zaujmout především prostřednictvím podávaných údajů, proto je velice důležité, o jakých jevech či objektech chceme informovat. Je dobré se také vyhnout planému formalismu, ve výchově k ochraně přírody máme velice často nebezpečný sklon k opakovanému nabádání - netrhejte, nešlapte, neničte, nekřičte.

Při samotné realizaci je pak důležité rozhodnout, kam jednotlivé panely umístíme. Jejich pozice musí být taková, aby byl panel dobře viditelný a bylo okolo něho dostatek místa. Kdyby byl na nějakém stíněném prostoru, postaví se před něj tři lidé a zamezí výhledu ostatním, ty už pak jen projdou. Umístění je důležité i z hlediska celkové atmosféry na stezce. Musíme mít na paměti, že do přírodního prostředí vkládáme člověkem vytvořený předmět. Ten by se měl stát v ideálním případě součástí tohoto prostředí a zapadnout do něj. (*Interpretace místního dědictví*, 2004, Skalka, 2008)

Jestliže bude plocha jednotlivých informačních tabulí větších než 0,6m², tyto tabule pak podléhají stavebnímu zákonu (Zákon o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb., § 71, odst. 2) a je naší povinností ohlášení reklamního nebo informačního zařízení na kompetentním stavebním úřadě.

Když budeme chtít umístit informační tabuli na stavbu, která je kulturní památkou nebo jenom v jejím prostoru, můžeme tak učinit pouze se souhlasem příslušného orgánu památkové péče. (Zákon o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb., § 71, odst. 3)

Pokud by se nám stalo, že budeme umisťovat panel do ochranného pásma pozemní komunikace, stavební úřad toto povolí, jen na základě stavebního povolení. (Zákon o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb., § 71, odst. 4)

Jestliže se plánovaná trasa NS nachází přímo na obecních či městských pozemcích, mohou úředníci ze stavebního úřadu tabule zastavení považovat za reklamní panely, a tedy požadovat poplatky za reklamu dle vyhlášky o místních poplatcích kompetentního úřadu. V takovém případě je ale možné dostat od obecní (městské) rady výjimku a často i finanční podporu. (Zákon o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb., § 71, odst. 6; Skalka 2008)

Panely na naučné stezce samozřejmě nesmí omezovat provoz na pozemní komunikaci, u které by mohl stát, a nesmí zakrývat dopravní značení. Na dopravní značení nemůže být panel montován a nesmí být dopravním značkám podobné.

Z praxe plyne ponaučení, že je výhodné obejít si správce podzemních sítí (telefon, elektřina, voda, plyn) s katastrální mapou, kde budeme mít zamalované tabule naučné stezky a nechat si vystavit potvrzení, že v místech plánovaného umístění panelů nejsou žádné sítě. Některé rozvody mohou být zakopané velmi nízko podzemí. (Skalka, 2008)

2.4.5.4 Tištěný průvodce

Jestliže budeme k naučné stezce vydávat tištěného průvodce, můžeme jeho prostřednictvím předat velké množství informací. Mezi výhody tohoto způsobu patří i to, že návštěvník si může v klidu informace zrekapitulovat. Do průvodce se dají vkládat různé otázky, kvízy a doplňovačky, které mohou návštěvníka vybídnout k tomu, aby nad danou problematikou ještě více přemýšlel. Je samozřejmé, že i tištěné publikace mají svoje nevýhody. Největší problém je asi s distribucí průvodců. Nesmíme podcenit volbu místa, kde budou k dostání. Povětšinou je tímto místem nejbližší informační centrum. Problém je, že průvodce není k dostání vždy, když je zapotřebí. (Kmínek, 1995)

2.4.5.5 Značení naučných stezek

Naučné stezky jsou nejčastěji značeny Klubem českých turistů, jedná se o zelený šikmý pruh o šířce 30 mm vedeným úhlopříčně z levého dolního rohu a 2 trojúhelníky provedenými upozorňovacími barvami (bílá pro pěší, žlutou pro cyklisty, oranžovou pro lyžaře), které vyplňují zbývající plochu značky, vzniklý čtverec je tak o rozměrech 100x100 mm. Dále může být uprostřed oranžová číslice, která označuje místo zastavení podle příslušného průvodce nebo informačního panelu. Pro umístování jednotlivých značek v terénu platí stejná pravidla jako pro značení turistických tras. (*Základní pravidla značkování turistických tras a vyvěšování turistických směrovek a tabulek*, 1999)

Některé stezky mohou být značeny odlišně, záleží jen na zřizovateli naučné stezky, jaký typ značení použije.

2.4.6 Kdo bude financovat vznik naučné stezky?

Jak jsem již výše zmiňoval, na realizaci naučné stezky je možné získat dotaci z programů MŽP a MMR. Podmínkou je splnění kritérií, které jsou uvedeny v dokumentu *Doporučené zásady pro zřizování, značení a údržbu naučných stezek a pro zřizování bodových informačních panelů* (2001).

Další možným zdrojem financí je sponzor, který se může pomoci efektivně zbudované naučné stezky dostatečně zviditelnit. Je dobré už při plánování samotné stezky na tento velmi podstatný bod nezapomínat a od počátku shánět sponzory, se kterými můžeme spolupracovat ve všech stádiích realizace stezky.

2.4.7 Jak (kým) bude naučná stezka spravována?

Jestli-že se nám povede vytvořit naučnou stezku, nic tím nekončí. O provoz se musí starat zřizovatel. Je výhodné, už při samotné realizaci spolupracovat např. s občanským sdružením, které pracuje s mládeží. Děti se budou na tvorbě stezky rádi podílet, přijmou ji za vlastní a starat se o ni budou i v budoucnu. (Skalka, 2008)

V případě, že tabule informující nás na stezce jsou neustále poškozené, ať už díky vandalům nebo z jiných příčin, měli bychom uvažovat o jiné formě prezentace informací.

Projekt naučné stezky by neměl dále zůstat osamocený, měli bychom se ho snažit začlenit do dalších aktivit a iniciativ, které probíhají v našem okolí. Tím pomůže k úspěchu těchto aktivit a zároveň z nich také něco získáme pro svůj záměr. (*Interpretace místního dědictví*, 2004)

2.4.8 Jak zjistit, jestli naučná stezka splňuje naše cíle?

Proto bychom zjistili, zda jsme dosáhli cíle, který jsem si před realizací naučné stezky dali, popřípadě mohli stezku nějak dále vylepšovat, je nezbytné přistoupit k vyhodnocení efektivity. Vyhodnocení závisí z velké části na tom, jaké cíle jsme si stanovili a jsou-li vůbec měřitelné.

V zásadě můžeme metody vyhodnocení rozdělit na nepřímé metody, přímé metody, kvantitativní, kvalitativní.

U nepřímých metod probíhá sběr dat formou pozorování návštěvníků nebo posloucháním jejich rozhovorů. Definují se např. určité způsoby chování, které nás zajímají a počítá se jejich výskyt nebo měří délka jejich trvání. Tyto metody nám dávají informace o skutečném lidském chování, ale neříkají nám, na co lidé myslí a usuzovat dle toho o jejich chování může být značně zavádějící.

Přímými metodami se snažíme zjistit, co si návštěvník myslí nebo co cítí. Existují dvě základní metody: dotazník a rozhovor.

Máme možnost do vyhodnocení zahrnout přitažlivost naší expozice (attraction power), což je procentický podíl počtu lidí, kteří se v expozici zastaví, z celkového počtu návštěvníků, kteří projdou. Např. 80 lidí projde kolem expozice a 20 z nich se u ní zastaví. Přitažlivost takovéto expozice je $(20/80) \times 100 = 25\%$.

Dalším ukazatelem může být síla expozice (holding power), je to podíl průměrné délky času stráveného lidmi v expozici z celkové doby nutné k jejímu prohlédnutí. Např. potřebujeme 10 minut na přečtení panelu, pokud lidé u panelu stráví 4,5 minuty, jeho síla je $(4,5/10) \times 100 = 45\%$.

Při vyhodnocení je důležité, aby byla zachována platnost výše zmíněných metod. Musí platit předpoklad, že délka stráveného času před expozicí je platným měřítkem zájmu návštěvníka.

3 CÍLE PRÁCE

Nedlouho po tom, co začaly vznikat naučné stezky, začala se objevovat i snaha o sjednocení provedení stezek a jejich zanesení do centrální evidence. Jelikož ale zřizovatel naučné stezky může být prakticky kdokoli, osoby fyzické či právnické, skončila tato snaha v minulosti vždy neúspěchem.

Cílem mé bakalářské práce je vytvořit přehled všech naučných stezek na území České republiky s jejich stručnou charakteristikou, ke kterým jsou dostupné informace. Nekladu si za cíl popsat veškeré stezky na našem území, ale pouze tu část, která je již někde zanesena a je ji možné dohledat.

Úkoly práce:

- vytvoření souhrnu poznatků získaných z dostupných zdrojů vztahujících se k dané problematice
- popsat proces vzniku naučné stezky, tak aby mohl v diplomové práci sloužit jako návod pro budování naučné stezky
- kontaktovat příslušné orgány a sdružení, kteří jsou zřizovateli naučných stezek
- vytvořit ucelený seznam naučných stezek v České republice

4 METODOLOGIE PRÁCE

4. 1 Použité metody

Při vytváření souhrnu naučných stezek na našem území mi základním kamenem ve sběru dat byla především literatura a internetové zdroje. Dále jsem velice často využíval metodu rozhovoru, a to většinou jeho interaktivní formu přes internet, tedy komunikaci pomocí elektronické pošty.

Zjištěná data jsem umístil do 14 tabulek podle jednotlivých krajů České republiky, které jsem seřadil abecedně. Tabulka má vždy 7 sloupců, kdy každý sloupec jistým způsobem naučnou stezku charakterizuje a přibližuje. (viz tabulka 1)

První sloupec je „Název stezky“. Každá naučná stezka má svůj název, ten je nejlepším rozlišovacím znakem mezi stezkami a nejjednodušeji se podle něj stezky hledají. Naučné stezky jsou v tomto sloupci řazeny abecedně.

Druhý sloupec je „Okres“. Využívám tuto jednotku územního dělení státu k přiblížení rozmístění stezek v jednotlivých krajích.

Třetí sloupec je „Zaměření stezky“. Ukazuje nám, jak je konkrétní stezka zaměřená a s jakou problematikou návštěvníka seznamuje. S monotematickým zaměřením se setkáme pouze výjimečně, a tak zde nalezneme nejrůznější obory lidské činnosti.

Čtvrtý sloupec je „Skupina návštěvníků“. Zde vidíme, pro koho je stezka určená nebo vhodná. Některé stezky jsou uzpůsobeny tak, aby je mohli absolvovat i handicapovaní lidé, případně rodiče s kočárky.

Pátý sloupec je „D“. Toto písmeno je zkratkou a značí délku stezky v kilometrech.

Šestý sloupec je „Z“. Jedná se opět o zkratku, která nám udává počet zastavení na stezce, tedy kolik informačních tabulí je umístěno na dané trase.

Sedmý sloupec je „H“. Tato zkratka říká, jaká je potřebná doba k návštěvě naučné stezky. Čas je vždy v hodinách a pro pěší.

Zaznamenávání výsledků do takovéto tabulky mi umožnilo srovnání krajů, jak mezi sebou, tak vyjádření v rámci celé České republiky. Výsledky jsem prezentoval tabelárně a graficky, pomocí koláčového grafu.

Tabulka 1 - Záznamová tabulka

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H

4. 2 Způsob provádění práce

Proces získávání informací o naučných stezkách v jednotlivých krajích byl velmi odlišný a různorodý, proto bych ho chtěl popsat po jednotlivých krajích přesně tak, jak proběhnul sběr dat.

Jihočeský kraj (příloha 1)

Při popisu naučných stezek v Jihočeském kraji se mi základem stala kniha Karla Drábka (2007), jelikož se mi ale dařilo stále nacházet stezky, které nebyly v tomto zdroji, kontaktoval jsem všechny obce s rozšířenou působností v Jihočeském kraji. Od Petry Šelepové, DiS., odboru životního prostředí, Městského úřadu Jindřichův Hradec, Evy Bímové, odboru životního prostředí a územního plánování, Městského úřadu Kaplice, Mgr. Lenky Randákové, odboru životního prostředí, Městského úřadu Prachatice, Ing. Miroslavy Bauerové, odboru životního prostředí, Městského úřadu Tábor, jsem získal další informace o naučných stezkách v kraji. Dále jsem využil těchto internetových stránek: *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – chráněná krajinná oblast Třeboňsko* [online], 2009, *Naučné stezky v České republice-přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online], a *Lesy ČR* [online].

Jihomoravský kraj (příloha 2)

Jihomoravský kraj vytvořil souhrn naučných stezek na svém území v rámci dokumentu *Koncepce ochrany přírody a krajiny Jihomoravského kraje (Portál Jihomoravského kraje - Koncepce ochrany přírody Jihomoravského kraje* [online], 2008). Na tento zdroj jsem byl upozorněn JUDr. Pavlem Nesvatbou z Krajského úřadu Jihomoravského kraje, odboru životního prostředí. Jsou zde ale pouze stezky, které mají vztah k ochraně přírody a krajiny. K doplnění informací jsem využil internetových stránek *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty* [online], 2009, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Moravský kras* [online], 2009, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – chráněná krajinná oblast Pálava* [online], 2009, *Lesy ČR* [online], *Naučnou stezkou – web o naučných stezkách v ČR* [online], 2009, *Naučné stezky v České republice-přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online].

Karlovarský kraj (příloha 3)

Část informací o naučných stezkách Karlovarského kraje jsem čerpal z knihy Karla Drábka (2008). Kontaktoval jsem Krajský úřad Karlovarského kraje a od Radky Maglia z oddělení cestovního ruchu, jsem se dozvěděl, že krajský úřad se chystá vydat ve spolupráci s Klubem českých turistů publikaci s tematikou naučných stezek na začátku roku 2010. Od pana Ladislava Zoubka z KČT a Radky Maglia jsem obdržel seznam naučných stezek, který vytvořili pro budoucí publikaci. Detailnější informace k jednotlivým stezkám jsem dohledával na internetových stránkách *Pampeliška.cz - cestujeme po Česku* [online], 2009, *Oficiální stránky města Mariánské Lázně* [online], *Info Česko* [online], 2007, *Kynšperk nad Ohří - Kynšperský zpravodaj, duben 2006* [online], 2006, *Hrad Seeberg* [online], *Horská chata Lesanka - výlety pěšky* [online], *Příroda Karlovarska* [online], 2009, *Turistický portál CZeCOT* [online], 2009.

Královéhradecký kraj (příloha 4)

V Královéhradeckém kraji není k dispozici žádný materiál, který by shrnoval naučné stezky na jeho území. Kontaktoval jsem obce s rozšířenou působností, odbory životního prostředí, informační centra v obcích s rozšířenou působností a 11 základních organizací Českého svazu ochránců přírody. Informace jsem získal vždy jen kusé, třeba i po jednotlivých naučných stezkách, poskytly mi je RNDr. P. Miles, CSc., ZO ČSOP Krkonoše, Adam Záruba, předseda ZO ČSOP Orlice, Roman Rozínek, ZO ČSOP Ekochoy, Petra Zíková, ZO ČSOP Křižánky, Milena Žáková, vedoucí oddělení životního prostředí, Městský úřad Nový Bydžov, Bc. Petra Tomíčková, Městské informační centrum Jičín, M. Machová, Informační centrum Náchod, Pavla Voborníková, Turistické a informační centrum Jaroměř, Michala Kiezlerová, DiS., Regionální turistické informační středisko Kostelec nad Orlicí, Alena Jahodová, Regionální turistické informační středisko Krkonoše.

Většinu informací jsem ale čerpal z internetových stránek *Turistický portál Východní Čechy - na východ od ráje* [online], 2009, na jejichž zřízení se podílel Královéhradecký kraj. Dále jsem využil těchto internetových zdrojů: *Obec Křinice* [online], *Základní škola Karla IV., Nový Bydžov* [online], *Naučná stezka „Josefov - Smiřice - Chlum 1866“* [online], *Naučná stezka „Bitva u Náchoda“* [online], *Naučná stezka „Bitva u Jičína 29.6.1866“* [online], *Bitva u Hradce Králové 3. července 1866 -*

jižní křídlo [online], *Památník bitvy na Chlumu 1866* [online], 2009, *Naučná stezka po lehkém opevnění* [online], *Turistické regiony ČR* [online], 2009, *Kladské pomezí* [online], 2008, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Orlické hory* [online], 2009, *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online], *Lesy ČR* [online], *Správa Krkonošského národního parku* [online], 2009, *Turistik - průvodce po České a Slovenské republice* [online], 2009, *Hory - Krkonoše* [online].

Liberecký kraj (příloha 5)

Liberecký kraj vydal publikaci, která se zabývá naučnými stezkami a všechny naučné stezky v kraji shrnuje (Modrý, 2006). Poskytl mi ji Ing. Martin Modrý, PhD. z Krajského úřadu Libereckého kraje, odboru životního prostředí a zemědělství. K doplnění informací jsem dále využil internetové stránky *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Český ráj* [online], 2009, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Jizerské hory* [online], 2009, *Lesy ČR* [online], *Turistik - průvodce po České a Slovenské republice* [online], 2009, *Naučnou stezkou - web o naučných stezkách v ČR* [online], 2009, *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online].

Moravskoslezský kraj (příloha 6)

Krajský úřad Moravskoslezského kraje vydal materiál, kde je seznam všech naučných stezek na jeho území (Strakoš, 2008). Z toho materiálu jsem čerpal veškeré informace a využil jsme i internetových stránek *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online], *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Beskydy* [online], 2009, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Jeseníky* [online], 2009, jsem využil pouze ke srovnání. Nikde jsme neobjevil naučnou stezku, která by nebyla ve výše zmíněném materiálu.

Olomoucký kraj (příloha 7)

Po konzultaci s Bc. Pavlou Vybíralovou z Krajského úřadu Olomouckého kraje, oddělení cestovního ruchu, jsem většinu informací čerpal z materiálu Martina Perůtky (2008) vydané Olomouckým krajem. Pro kontrolu a ověření informací jsem využil dále internetových stránek *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Jeseníky* [online], 2009 a *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online]. Nikde jsem ale neobjevil stezku, která by v materiálu nebyla uvedena.

Pardubický kraj (příloha 8)

Neexistuje materiál, ať už v tištěné nebo elektronické podobě, který by shrnoval naučné stezky v Pardubickém kraji. Kontaktoval jsem 15 obcí s rozšířenou působností, vždy odbor životního prostředí, konkrétně úředníka, který má na starosti ochranu životního prostředí. Informace o dalších naučných stezkách mi poskytli Mgr. Vratislav Laška, Městský úřad Litomyšl, odbor životního prostředí, Ing. Renata Karlíková, Městský úřad Svitavy, odbor životního prostředí, Ing. Pavel Báča, Městský úřad Moravská Třebová, odbor životního prostředí, Mgr. Jiří Rejl, Městský úřad Přelouč, odbor životního prostředí.

Využíval jsem i mnoha internetových stránek a nejvíce těch, které mi byly doporučeny Mgr. Romanou Žaloudkovou z Krajského úřadu Pardubického kraje, odboru životního prostředí a zemědělství. Jedná se o *Turistický portál Východní Čechy - na východ od ráje* [online], 2009, na jehož zřízení se Pardubický kraj podílel. Dále jsem využil tyto stránky: *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Železné hory* [online], 2009, *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online], *Lesy ČR* [online], *Turistik - průvodce po České a Slovenské republice* [online], 2009.

Plzeňský kraj (příloha 9)

Drábek (2008) má ve své knize asi největší množství informací, které jsem využil. K doplnění jsem kontaktoval krajský úřad Plzeňského kraje, odbor životního prostředí a pan Ing. Jana Kroupa mi sdělil, že Plzeňský kraj žádnou evidenci naučných stezek nevede,

ani k nim nemá žádné další informace. Obrátil jsem se na 15 obcí s rozšířenou působností v tomto kraji a vždy kontaktoval odbor životního prostředí, konkrétně úředníka, který má na starosti ochranu životního prostředí. Další informace, které mi pomohli k doplnění souhrnu mi podali Ing. Hana Uhlířová, Městský úřad Stříbro, odbor životního prostředí, Jitka Vokráčková, Městský úřad Přeštice, odbor rozvoje a životního prostředí, Ing. Jana Kochová, Městský úřad Rokycany, odbor životního prostředí, Ing. Gita Kreislová, Magistrát města Plzně, odbor životního prostředí, Ing. Jitka Vašková, Městský úřad Horažďovice, odbor životního prostředí.

Dále jsem kontaktoval správy chráněných krajinných oblastí Český les, Kokořínsko a správu chráněné krajinné oblasti a národního parku Šumava. RNDr. Jiří Hlávka, Správa CHKO Český les a David Půbal, Správa NP a CHKO Šumava mi poskytli informace o dalších stezkách.

Také jsem využil tyto internetové stránky: *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Český les* [online], 2009, *Portál Plzeňského kraje - Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Plzeňského kraje* [online], 2008, *Správa národního parku a chráněné krajinné oblasti Šumava* [online], 2009, *Klub českých turistů Plzeňského kraje* [online], 2009, *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online] a *Lesy ČR* [online].

Praha (příloha 10)

Základem souhrnu naučných stezek na území Prahy mi byla kniha Karla Drábka (2005). K doplnění informací jsem kontaktoval Magistrát Hlavního Města Prahy, odbor životního prostředí, pana Ing. Petra Slavíka, specialistu na péči o chráněná území. Ten mě odkázal na stránky pražských naučných stezek (*Pražské naučné stezky* [online]), na jejichž tvorbě se magistrát podílel. Dále jsem využil internetové stránky *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online], *Průvodce po naučných stezkách v Praze a středních Čechách* [online], 2009.

Středočeský kraj (příloha 11)

Nejvíce informací o naučných stezkách ve Středočeském kraji jsem získal z knihy Karla Drábka (2005). Další informace jsem doplnil z internetových stránek *Agentura*

ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Kokořínsko [online], 2009, *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online], *Průvodce po naučných stezkách v Praze a středních Čechách* [online], 2009, *Pražské naučné stezky* [online] a *Lesy ČR* [online].

Ústecký kraj (příloha 12)

V Ústeckém kraji není k dispozici materiál, který by se zabýval tematikou naučných stezek. Krajský úřad, odbor životního prostředí ani odbor cestovního ruchu o naučných stezkách informace neschraňuje. Dále jsem se dotazoval na 16 obcích s rozšířenou působností, 14 základních organizací Českého svazu ochránců přírody a 29 informačních střediscích v Ústeckém kraji. Souhrn stezek jsem sestavil na základě informací od Rostislava Vošického, Městský úřad Kadaň, odbor životního prostředí, Karla Steina, Správa CHKO Labské pískovce, Kateřiny Podané, Městský úřad Žatec, odbor životního prostředí, Ing. Olgy Salačové, Městský úřad Louny, odbor životního prostředí, Miroslavy Hefnerové, Infocentrum Louny, Radky Panchartkové, Informační turistické centrum Osek.

Dále jsem využil internetové stránky *Výletní trasy v okolí Jetřichovic* [online], 2008, *Severní Čechy - info* [online], 2009, *Oficiální stránky statutárního města Ústí nad Labem* [online], 2009, *Městský úřad Louny, odbor životního prostředí* [online], *Severočeská vodárenská společnost* [online], 2008, *KČT Meziboří* [online], *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Labské pískovce* [online], 2009, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast České středohoří* [online], 2009, *Turistik - průvodce po České a Slovenské republice* [online], 2009, *Naučnou stezkou - web o naučných stezkách v ČR* [online], 2009, *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online].

V neposlední řadě jsem také využil materiály Kučera (1996) a Kögler, aj. (2006).

Vysočina (příloha 13)

Po kontaktování Ing. Jana Joneše z Krajského úřadu Vysočiny jsem zjistil, že není žádný souhrnný materiál, který by pojednával o naučných stezkách v této oblasti. Obrátil

jsem se na odbory životního prostředí obcí s rozšířenou působností a informace jsem získal od Jaroslavy Šmídové z informačního centra v Novém Městě na Moravě.

Dále jsem kontaktoval 16 základních organizací Českého svazu ochránců přírody na Vysočině. Zdeněk Faktor ze ZO ČSOP Dalečín, mi poskytl seznam naučných stezek, ze kterého jsem čerpal nejvíce informací. Jednotlivé stezky jsem pak dohledával a informace o nich upřesňoval, případně nacházel i další pomocí internetových stránek *Turistické regiony ČR* [online], 2009, *Pojmannova stezka Polná* [online], 2005, *Lidé a ochrana přírody na Vysočině* [online], *Turistický průvodce* [online], 2008, *SEM Slunečnice* [online], 2009, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy* [online], 2009, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Železné hory* [online], 2009, *Lesy ČR* [online], *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online].

Zlínský kraj (příloha 14)

Zlínský kraj zpracoval publikaci *Naučné stezky Zlínského kraje* (2007), kde popisují naučné stezky na svém území. Tuto publikaci, ze které jsem čerpal nejvíce informací, jsem získal od RNDr. Jarmily Dumpejové z Krajského úřadu Zlínského kraje, odboru životního prostředí a zemědělství. K doplnění jsem využil propagační materiál *Mapa přírodní zajímavosti Uherskohradištska* (2007) a *Naučná stezka Lukov* (Girgel, 2006), z internetových stránek dále pak stránky *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Beskydy* [online], 2009, *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty* [online], *Lesy ČR* [online], *Naučné stezky v České republice - přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online].

5 VÝSLEDKY

Po prostudování většiny materiálů a kontaktování mnoha subjektů, kteří se danou problematikou zabývají nebo jsou dokonce zřizovateli samotných naučných stezek, jsem došel k následujícím výsledkům.

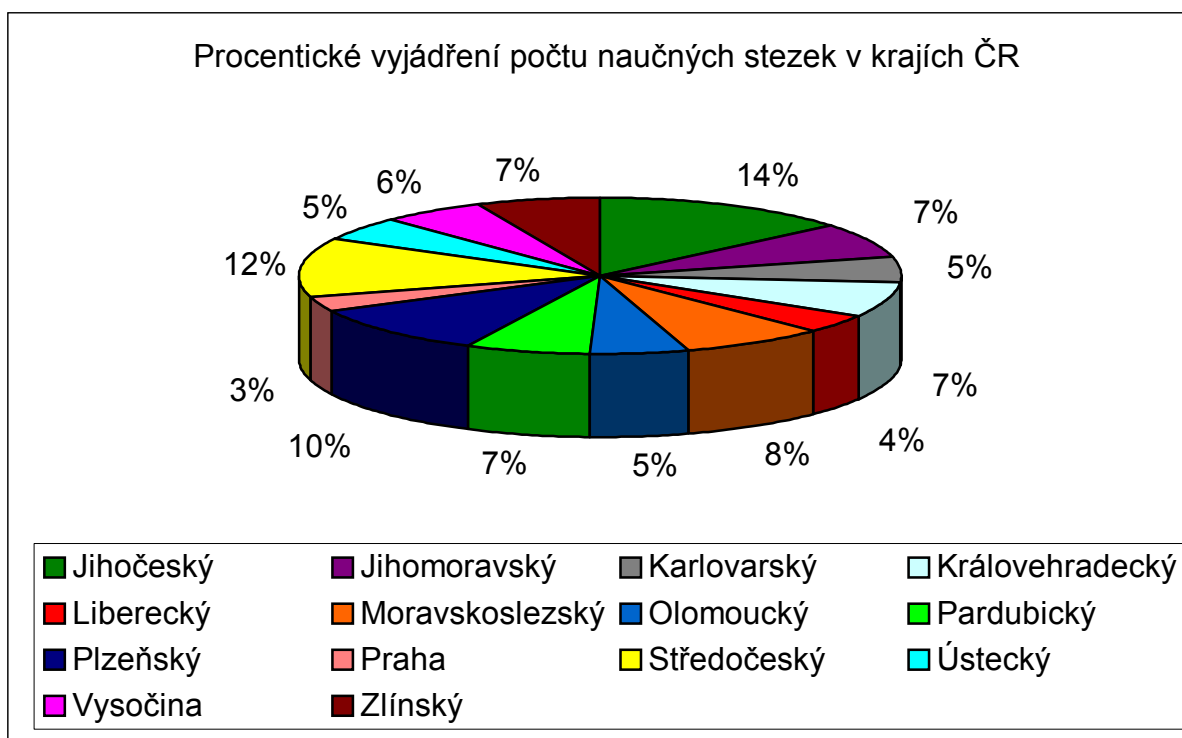
Vytvořil jsem souhrnný seznam naučných stezek na území České republiky se stručnými charakteristikami jednotlivých stezek. Informace a data o jednotlivých stezkách jsem uspořádal do tabulky tak, jak jsem to popsal v kapitole 4. Ty jsou odděleny podle jednotlivých krajů a seřazeny abecedně (viz příloha 1-14). Celkem se mi podařilo identifikovat ve 14 krajích 729 naučných stezek (tabulka 2). Nejvíce naučných stezek je v Jihočeském kraji 102, následuje Středočeský kraj s 89 stezkami, dále pak Plzeňský se 76. Tyto tři kraje výrazně odskakují od ostatních krajů, mezi kterými nejsou již rozdíly nějak výrazné. Moravskoslezský kraj s 57 stezkami je jen těsně před Královehradeckým krajem s 52 stezkami, těsně za Královehradeckým je Jihomoravský kraj s 51 stezkami. Následuje Pardubický kraj s 49 a v těsném závěsu za ním kraj Zlínský se 48 stezkami, dále pak Vysočina, kde je 41 naučných stezek. Dalším krajem je Karlovarský se 40 stezkami, následuje Ústecký, kde jsem zjistil 39 naučných stezek. Nejméně naučných stezek nalezneme v Libereckém kraji - 29 a na území hlavního města Prahy 21.

Počet naučných stezek v Jihočeském kraji představuje (14%) z celkového počtu stezek na území České republiky. Více jak třetina ze všech naučných stezek se pak nachází právě v Jihočeském, Středočeském a Plzeňském kraji, celkem (36%). (obrázek 1)

Tabulka 2 - Počet naučných stezek v krajích ČR

Kraj	Počet naučných stezek
Jihočeský	102
Jihomoravský	51
Karlovarský	40
Královehradecký	52
Liberecký	29
Moravskoslezský	57
Olomoucký	37
Pardubický	49
Plzeňský	76
Praha	21
Středočeský	89
Ústecký	37
Vysočina	41
Zlínský	48
Celkem	729

Počty naučných stezek v jednotlivých krajích České republiky zjištěných na základě vytvořeného souhrnného seznamu naučných stezek v ČR (příloha 1-14).

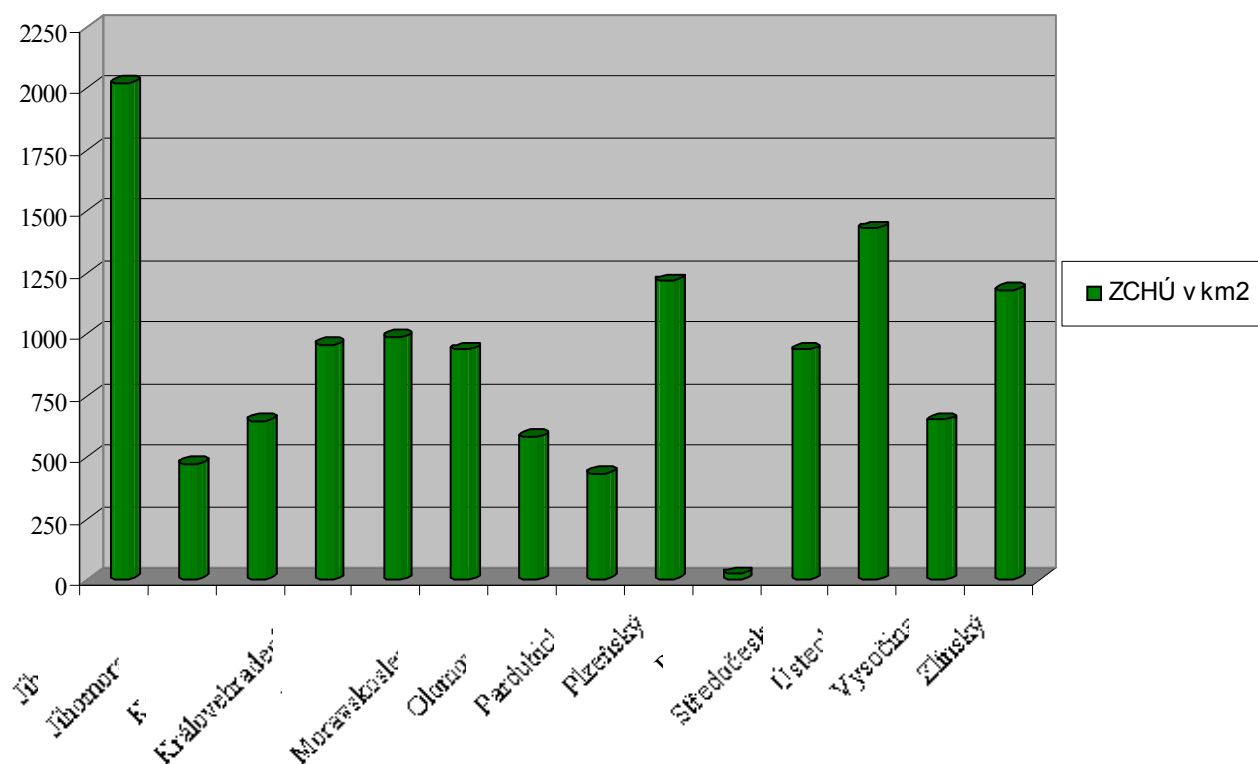
Obrázek 1 - Procentické vyjádření počtu naučných stezek v krajích ČR

Procentické vyjádření počtu naučných stezek v jednotlivých krajích České republiky na základě vytvořené tabulky 2.

Z tabulky 2 je zřejmé, že množství naučných stezek v jednotlivých krajích je značně odlišné. Díky velkému množství zřizovatelů je těžké určit přesnou příčinu takového rozdílného počtu naučných stezek v jednotlivých krajích. Každé území je svým způsobem velice charakteristické a tato specifika mohou být ve své podstatě chápána i jako impulsy pro vytváření naučných stezek. Pokud máme něco velice ojedinělého, chceme se o to podělit s ostatními a ukázat to veřejnosti. Když vezmeme graf na obrázku 2, který udává výměry zvláště chráněných územích v jednotlivých krajích, do nichž patří podle § 14 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny národní parky (NP), chráněné krajinné oblasti (CHKO), národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP), přírodní památky (PP), dalo by se předpokládat, že pravděpodobnost výskytu naučných stezek zde bude větší. Srovnajme ho tedy s grafem na obrázku 4, který znázorňuje počty naučných stezek v jednotlivých krajích. Podobnost najdeme pouze v Jihočeském kraji, ostatní kraje už takovouto závislost

nevykazují a nelze snad říci, že přítomnost právě zvláště chráněných území v kraji, je příčinou vysokého výskytu naučných stezek. Zajímavé ale je, když porovnáme graf na obrázku 3, tedy rozlohu jednotlivých krajů ČR, opět s grafem na obrázku 4. Dojdeme k závěru, že 3 největší kraje Jihočeský, Středočeský a Plzeňský, mají také největší počet naučných stezek. Je ale obtížné tvrdit, že toto je příčina rozložení stezek v jednotlivých krajích, může se jednat i o kombinaci obou výše zmíněných faktorů, ale ve své podstatě vždy nejvíce záleží na iniciativě zřizovatelů. To, že je kraj veliký svoji rozlohou, nebo snad má na svém území velké množství chráněných území, je k ničemu, když se o stezky nikdo nezajímá a nezasadí se o jich zřízení.

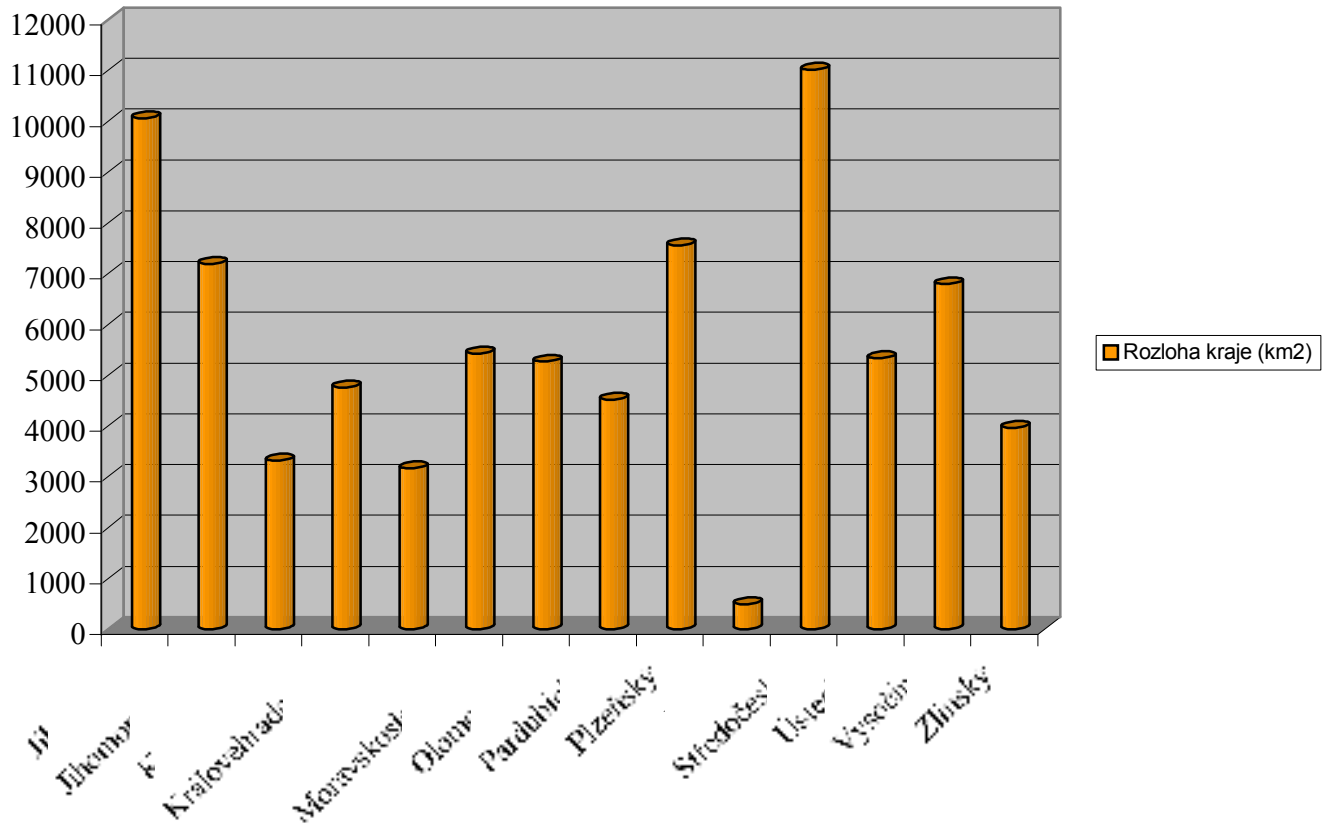
Výměra zvláště chráněných územích v krajích ČR (km²)

Obrázek 2 - Výměra zvláště chráněných územích v krajích ČR

Graf vyjadřující výměru zvláště chráněných území, tedy NP, CHKO, NPR, PR, NPP, PP v jednotlivých krajích ČR, vytvořený na základě dat Agentury ochrany přírody a krajiny. (*Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – Ústřední seznam ochrany přírody* [online])

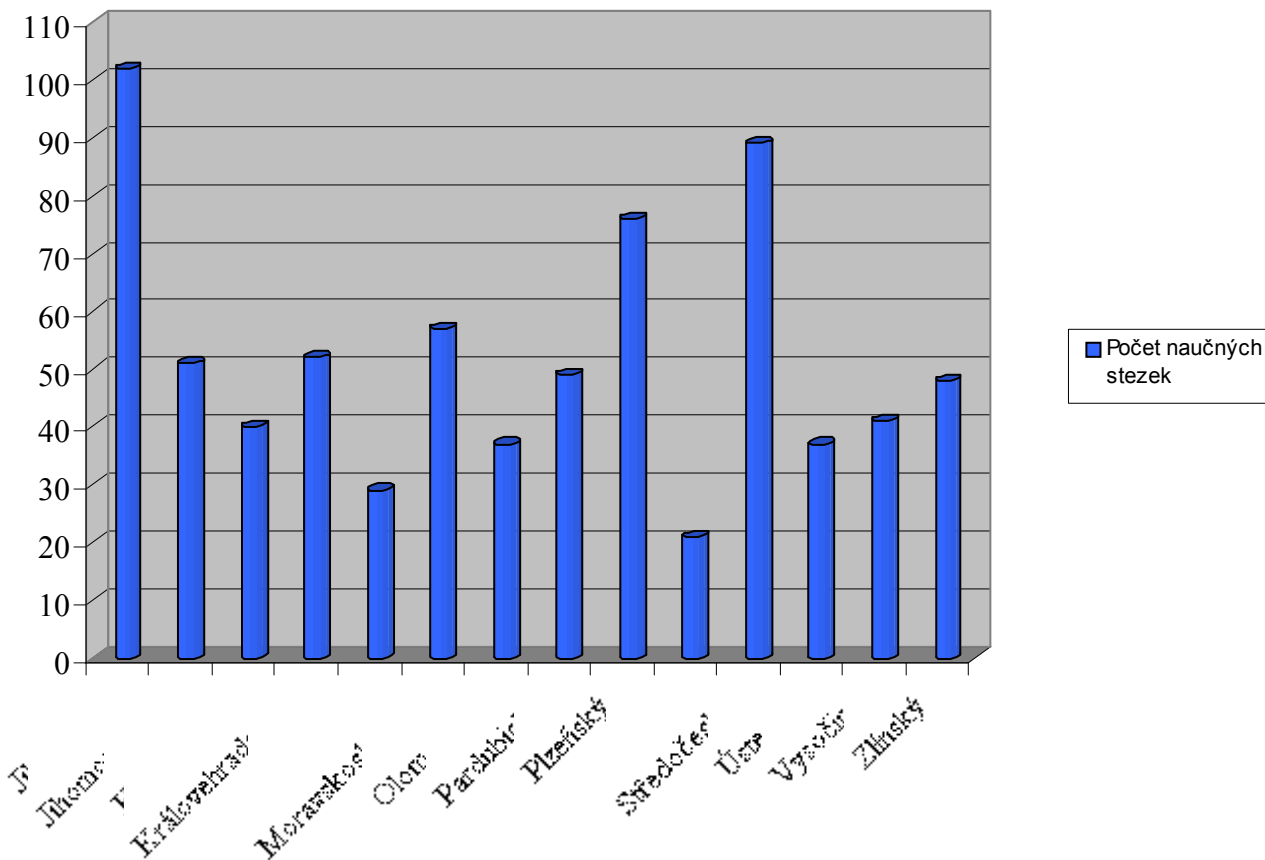
Rozloha krajů ČR (km²)

Obrázek 3 - Rozloha krajů ČR

Graf znázorňující rozlohu jednotlivých krajů v ČR, vytvořený na základě dat Českého statistického úřadu. (Český statistický úřad - Srovnání krajů v roce 2007 [online], 2007)

Počet naučných stezek v krajích ČR

Obrázek 4 - Počet naučných stezek v krajích ČR

Graf, který znázorňuje počty naučných stezek v krajích ČR. Je vytvořen na základě tabulky 2.

Každou naučnou stezku jsem se snažil dále charakterizovat, ale žádná z charakteristik kromě názvu stezky se nezdařila zjistit u všech stezek. Tyto data tedy nelze dále kvantitativně vyjádřit.

6 DISKUZE

V době, kdy začaly vznikat naučné stezky ve větší míře, vznikla i snaha usměrnit jejich způsob zřízení, provoz i údržbu. Friedlová, aj., (1991) uvádějí, že prvním dokumentem v této oblasti, který se danou problematikou zabýval byla Dohoda o spolupráci mezi ministerstvem kultury ČSR a Českým ústředním výborem Československého svazu tělesné výchovy, která byla uzavřena dne 23. prosince 1976. Z této dohody následně vzniknul závazný dokument pro zřizování naučných stezek, podle kterého se mělo postupovat od 1. ledna 1982, jmenoval se Zásady pro zřizování, značení, provoz a údržbu naučných stezek zejména v chráněných částech přírody podle zákona č. 40/1956 Sb. o státní ochraně přírody. Jeho nedílnou součástí byla centrální evidence naučných stezek, tuto funkci měl podle dokumentu vykonávat Státní ústav památkové péče a ochrany přírody a Výbor svazu turistiky Československého svazu tělesné výchovy.

Jestli se tak opravdu dělo, se mi nepodařilo zjistit nebo to spíše nikdo neví. Je ale jisté, že informace a data z toho období nejsou nikde přístupná veřejnosti a nedá se z nich čerpat. Je tedy otázkou, zda-li centrální evidence vůbec fungovala a zřizování naučných stezek v té době se řídilo výše zmíněnými předpisy.

Další iniciativu k sjednocení podmínek pro zřizování naučných stezek projevilo Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj a Klub českých turistů, když 9. září 2001 vydaly Doporučené zásady pro zřizování, značení a údržbu naučných stezek a pro zřizování bodových informačních panelů. Jedná se spíše o metodické pokyny k tvorbě naučné stezky. Tento dokument se ale už žádným způsobem, narozdíl od předchozího, nezabývá evidencí naučných stezek.

Na území naší republiky tedy neexistuje funkční centrální registr naučných stezek ani předpis, který by nějakým způsobem zadával zřizovateli povinnost vznik naučné stezky ohlásit. Evidenci naučných stezek nevytváří ani organizace, které jsou častými zřizovateli stezek nebo se nějakým způsobem podílí na jejím vzniku. Centrální evidenci nevede Klub českých turistů, který zajišťuje na většině naučných stezkách značení. Český svaz ochránců přírody, který je jako občanské sdružení díky svému programu velmi častým zřizovatelem naučných stezek, nemá také centrální evidenci. Pokud se chcete dozvědět něco o naučných stezkách, je nutné kontaktovat jejich základní organizace (ZO ČSOP), kterých je okolo 80. Dokonce ani Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, která je organizační složkou státu, zřízená Ministerstvem životního prostředí a vykonává správu

v ochraně přírody a krajiny na území 25 chráněných krajinných oblastí, nemá jednotnou centrální evidenci všech naučných stezek, které jednotlivé správy CHKO zřídily. To je až s podivem, jelikož jedním z bodů předmětu jejich činnosti je osvěta a šíření informací v oblasti ochrany přírody a krajiny, poradenství a vzdělávání. (*Agentura ochrany přírody a krajiny ČR* [online], 2009)

Jediným subjektem, který vede evidenci naučných stezek je státní podnik Lesy České republiky. Na jejich stránkách je možné vyhledat veškeré naučné stezky, které zřídily. (*Lesy ČR* [online])

Za takovéto situace je velmi obtížné vytvořit úplný souhrnný seznam naučných stezek, a když se vezme ještě v potaz, že zřizovatel stezky může být prakticky kdokoliv, je to skoro nemožné.

Jak jsem se během sbírání informací a dat o naučných stezkách přesvědčil, jsou velké rozdíly v informovanosti v jednotlivých krajích. Většina, ať už krajských úřadů, nebo úřadů obcí s rozšířenou působností, se o naučné stezky nezajímá a nevěnuje jim žádnou pozornost, ačkoliv mohou být tyto výchovně vzdělávací trasy prezentací místních přírodních, kulturních a jiných zajímavostí a ještě více zatraktivnit daný region. Nejedná se jen o Jihočeský, Středočeský a Plzeňský kraj, ovšem v těchto krajích se vyskytuje velké množství stezek, přesto jejich propagace za pomoci kraje vůbec neprobíhá. Nedochozí k usnadnění přístupu k informacím, ať už občanům kraje nebo návštěvníkům. Naproti tomu jsou kraje, které naučným stezkám opravdu věnují svoji pozornost. Zajímají se o ně, shromažďují o nich informace, aktualizují je a jejich úsilí vyústí povětšinou v materiál, který je volně přístupný veřejnosti, zejména pak turistům. Chtějí tak využít potenciálu především v oblasti cestovního ruchu, který stezky přinášejí. Mezi tyto kraje patří Moravskoslezský, Olomoucký, Zlínský, Praha a Liberecký kraj, kde už chystají 4. vydání *Naučných stezek Libereckého kraje* (Modrý, 2006) a v neposlední řadě Karlovarský. Zde se teprve 1. vydání chystá a je plánováno na začátek roku 2010. Za zamyšlení určitě stojí, že jsou to kraje, kde je počet naučných stezek spíše průměrný, v případě Libereckého kraje i velmi nízký. Přesto si pracovníci úřadu dají tu práci a materiál o naučných stezkách vznikne. Důkazem toho, že práce to určitě není marná, může být i to, že materiály jsou rychle rozebrány a stávají se velice brzo nedostatkovým zbožím.

V krajích, kde mají materiál o naučných stezkách, nebyl problém tyto stezky do seznamu zanést. Autorem byl vždy příslušný krajský úřad, který spolupracoval s dalšími

subjekty. Jednalo se o jednotlivé zřizovatele naučných stezek, tedy o správy CHKO, NP, základní organizace ČSOP nebo další občanská sdružení. Výčet v materiálech byl vždy úplný a nepodařilo se mi najít stezku, která by zde nebyla uvedena. To může být způsobeno tím, že nikdo se zřizovatelů si nechtěl nechat ujít možnost prezentace právě jeho naučné stezky a krajský úřad má zájem na tom, aby seznam byl úplný a mohl tak návštěvníkům nabídnout co největší počet stezek k navštívení.

Problém nastal v krajích, kde takový materiál nemají. Někde jsem byl úředníky upozorněn na zdroj, který alespoň z části shrnuje informace o naučných stezkách. Šlo o *Turistický portál Východní Čechy - na východ od ráje* [online], 2009, který zřizuje Pardubický s Královehradecký krajem a dokument *Koncepce ochrany přírody a krajiny v Jihomoravském kraji vytvořeného krajským úřadem (Portál Jihomoravského kraje - Koncepce ochrany přírody Jihomoravského kraje* [online], 2008). Tyto zdroje však nebyly úplné a bylo je nutné doplnit. Karel Drábek (2005, 2007, 2008) mapuje ve svých knihách naučné stezky ve Středočeském, Plzeňském, Karlovarském a Jihočeském kraji. Z těchto publikací jsem samozřejmě čerpal, ale i autor, ve svých knihách přiznává, že nevytvořil úplný souhrn stezek v uvedených krajích. Podařilo se mi získat další informace a spolu s údaji ze zvyše zmíněné literatury je zanést do svého seznamu. Největší problém s vytvořením souhrnu stezek jsem měl v Ústeckém kraji. Neobjevil jsem žádný zdroj, který by pojednával celkově o stezkách, ani nikoho, kdo by se jimi v měřítku celého kraje zabýval. Data a informace jsem získával více méně po jednotlivých stezkách a zanášel je do seznamu.

Jelikož zcela chybí ucelená centrální evidence naučných stezek, chybí i údaj o jejich počtu. Jen na stránkách *Naučné stezky v České republice-přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online] , jejichž zřizovatelem je nevládní, nezisková organizace Šternberkovo přírodovědné muzeum se nachází údaj z dubna roku 2002. V té době měli autoři stránek zjištěnou existenci 271 naučných stezek a jejich počet odhadovali na 400. Novější údaj jsem nikde nenalezl.

Po získání informací z nejrůznějších zdrojů, se mi podařilo do seznamu zanést 729 naučných stezek. Většinu stezek jsem dále i popsal a zjistil jejich základní charakteristiku, ale vzhledem k velké rozrůzněnosti používaných zdrojů se mi to nepodařilo u všech stezek, u některých jsem pouze zjistil jejich existenci, ale detailnější informace už jsem nezískal.

Jak jsem se sám přesvědčil, vytvořit centrální evidenci naučných stezek by bylo hodně obtížné. Naučné stezky rychle vznikají, ale bohužel také zanikají. Stává se to nejčastěji v případě, kdy zanikne subjekt, který naučnou stezku zřídil a staral se o ni. Spolu se zánikem toho subjektu zaniká i samotná stezka. Informace o nich jsou někde lépe dostupné, někde hůře a někde vůbec. Existují sice internetové stránky, které se problematice naučných stezek věnují a stránka *Naučné stezky v České republice-přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online] má dokonce za cíl, co nejvíce stezek popsat, ale k vytvoření registru by bylo potřeba nemalých časových a finančních prostředků, které může jen těžko mít některé z dobrovolnických uskupení.

Důležitým krokem v tomto směru by byl také vznik nařízení, které by ukládalo zřizovateli povinnost stezku do registru nahlásit, jedině tak by bylo možné nově vznikající stezky v čas podchytit a získat o nich potřebné informace. Každá stezka, která vzniká je na území nějaké obce či chráněného území, kde správu vykonává stát. V těchto obcích je vždy státní zaměstnanec, který má na starosti životní prostředí, ochranu přírody či rozvoj obce. Pokud by vznikla ohlašovací povinnost o vzniku stezky, je možné přes tohoto člověka data a informace do centrální evidence získat. Využít by se toho pak dalo i v opačném případě, když by stezka chátrala a následně zanikla nebo byla třeba poškozená.

Naučné stezky by si svoji centrální evidenci jistě zasloužily a určitě by byla často využívána. Tyto výchovně vzdělávací trasy mají veliký potenciál, umožňují návštěvníkovi aktivně získávat informace o daném místě přímo v terénu, před jeho očima. Významným pomocníkem by se jistě stala pro všechny učitele, kteří se snaží teoretické vyučování ve školních lavicích doplnit neméně důležitou ukázkou v terénu. Měli by například možnost zjistit, jestli se v místě plánované exkurze nenachází naučná stezka, která by se hodila k tématu.

V dnešní době lidé čím dál častěji volí formu aktivně strávené dovolené, kde turistika se všemi jejími specifiky hraje významnou roli. Z centrální evidence by pak mohli tito turisté lépe získávat informace. Všichni mají málo času a plánování se stává nezbytností. To by mohlo být tímto způsobem usnadněno, turisté by získali základní informace o začátku a konci stezky, její délce a časové náročnosti. Mohli by se cíleně vydávat za základním poznáním z různých oborů lidské činnosti, například stejně tak, jako se lidé vydávají za hrady a zámky. V České republice je cestovní ruch založen na přírodních památkách, krajině, historických souvislostech či místní kultuře a naučné stezky napomáhají k odhalování těch zajímavostí, které by jinak zůstaly nepovšimnuty.

Centrální evidence naučných stezek by tuto lehkou formu cestovního ruchu jenom podpořila.

7 ZÁVĚR

Všichni už jsme po nějaké šli, naučné stezky se staly oblíbeným prostředkem nenásilného předávání informací a jejich počet na našem území stoupá. Jak jsem se snažil ve své práci ukázat, že nejsou pouze jakýmsi zpestřením turistických cest, ale mají mnoho dalších funkcí, čímž si vydobily své specifické postavení a dají se nejrůznějšími způsoby využívat, také proto si je lidé oblíbili a čím dál častěji je vyhledávají.

V mé práci jsem se věnoval procesu vzniku naučné stezky, který by se mohl stát podkladem a návodem při vytváření už konkrétní stezky. Nejde o žádná nařízení, kterými se zřizovatel musí řídit, ty ani neexistují, ale jde pouze o doporučení, která vznikala na základě zkušeností při vytváření naučných stezek v průběhu předchozích let. Tyto zkušenosti se nám tak stanou cenným pomocníkem při tvorbě stezky a je dobré je při plánování neopomíjet.

Cílem práce bylo vytvořit takový souhrnný seznam stezek na území ČR, který by obsahoval ty naučné stezky, které jsou jistým způsobem zdokumentovány a někde zaneseny. Vytvořil jsem materiál, ve kterém je 729 stezek a s jistotou o něm můžeme říci, že není ani zdaleka kompletní. Naučných stezek je na našem území daleko více. Jsou zde ale všechny stezky, které jsou v povědomí lidí, jsou o nich dostupné informace a lidé je běžně využívají, tedy ty stezky, které neztratily nic ze svých základních funkcí. V tomto směru se mi cíl podařilo splnit.

Jedná se také o materiál, který je svým způsobem jedinečný, žádný jiný pramen neshrnuje naučné stezky v takovém rozsahu. V současné době je tak nejrozsáhlejší databází naučných stezek na území ČR a mohl by se stát podkladem pro vytvoření centrální evidence naučných stezek.

Naučné stezky se staly jistým fenoménem, v poslední době jich neustále přibývá a to i v oblastech, které nespádají do žádného chráněného území, ale to je jen dobře. Vždyť v dnešní době, kdy většinu času lidé tráví ve městech, kde jsou pouze malé ostrůvky přírody, se z naučných stezek stávají spíše stezky zpátky k přírodě, umožňují nám získat tolik chybějící aktivní prožitek z pobytu pod otevřeným nebem, kde máme tu jedinečnou možnost stát se součástí přírodního prostředí a být s ním v bezprostředním kontaktu. To je důležitým krokem na cestě k poznání a poznání se pak stává základem k ochraně životního prostředí.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Beskydy* [online]. 2009, poslední revize 26. 4. 2009 [cit. 2009-05-28]. URL: <<http://www.beskydy.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Blanský les* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-10]. URL: <<http://www.blanskyles.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-03]. URL: <<http://www.bilekarpaty.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast České středohoří* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-11]. URL: <<http://www.ceskestredohori.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Český les* [online]. 2009, poslední revize 26. 4. 2009 [cit. 2009-05-03]. URL: <<http://www.ceskyles.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Český ráj* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-07-28]. URL: <<http://www.ceskyraj.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Kokořínsko* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-05-03]. URL: <<http://www.krivoklatsko.ochranaprirody.cz/>>.

- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Jeseníky* [online]. 2009, poslední revize 26. 4. 2009 [cit. 2009-05-28]. URL: <<http://www.jeseniky.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Jizerské hory* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-07-28]. URL: <<http://www.jizerskehory.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Labské pískovce* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-11]. URL: <<http://www.labskepiskovce.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Moravský kras* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-03]. URL: <<http://www.moravskykras.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Orlické hory* [online]. 2009, poslední revize 26. 4. 2009 [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.orlickehory.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Pálava* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-03]. URL: <<http://www.palava.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Třeboňsko* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-10]. URL: <<http://www.trebonsko.ochranaprirody.cz/>>.

- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-08]. URL: <<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - chráněná krajinná oblast Železné hory* [online]. 2009, poslední revize 14. 7. 2009 [cit. 2009-08-05]. URL: <<http://www.zeleznehory.ochranaprirody.cz/>>.
- *Agentury ochrany přírody a krajiny ČR – Ústřední seznam ochrany přírody* [online]. 2009, poslední revize 14. 8. 2009 [cit. 2009-08-14]. URL: <<http://drusop.nature.cz>>.
- *Bitva u Hradce Králové 3. července 1866 – jižní křídlo* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <http://www.1866.cz/Stecky/Stezka_jih/zakladni_info.php>.
- *Cesta z města – občanské sdružení* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.cestazmesta.cz/?menui=1&src=doc&srci=461&PHPSESSID=8a4ade4eb8df7ecfc53e8d4e76d87054>>.
- *Český statistický úřad - Srovnání krajů v roce 2007* [online]. 2007, poslední revize 14. 8. 2009 [cit. 2009-08-14]. URL: <<http://www.czso.cz/>>.
- ČEŘOVSKÝ, J., ZÁVESKÝ, A. *Stežky k přírodě*. 1. vyd. Praha: SPN, 1989.
- *Doporučené zásady pro zřizování, značení a údržbu naučných stezek a pro zřizování bodových informačních panelů*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Klub českých turistů, 2001.
- DRÁBEK, K. *Naučné stežky a trasy : Jihočeský kraj*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2007. ISBN 978-80-7363-076-8.

- DRÁBEK, K. *Naučné stezky a trasy : Karlovarský a Plzeňský kraj*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-167-3.
- DRÁBEK, K. *Naučné stezky a trasy : Praha a Středočeský kraj*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-044-3.
- FRIEDLOVÁ, L., aj. *Budování a využití naučných stezek*. Praha: Český ústav ochrany přírody, středisko Praha, 1991. ISBN 80-85386-23-2.
- GIRGEL, M. *Naučná stezka Lukov*. [Zlín]: Krajský úřad Zlínského kraje, odbor životního prostředí a zemědělství, 2006.
- *Horská chata Lesanka – výlety pěšky* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <http://www.chatalesanka.cz/?task=articles_show&category=vylety_pesky>.
- *Hory - Krkonoše* [online]. [cit. 2009-08-05]. URL: <<http://www.hory-krkonose.cz/>>.
- *Hrad Seeberg* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.seeberg.cz/hrad>>.
- *Info Česko* [online]. 2007, poslední revize 14. 1. 2007 [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://zajimavosti.infocesko.cz/content/zapadoceske-lazne-krusne-hory-zapad-turistika-naucne-stezky-naucna-stezka-k-prirode-dalovice.aspx>>.
- *Interpretace místního dědictví*. Brno: Nadace Partnerství, 2004. ISBN 80-239-2068-5.
- *KČT Meziboří* [online]. [cit. 2009-08-11]. URL: <<http://mujweb.cz/www/kctmez/htm/ns.htm>>.

- *Kladské pomezí* [online]. 2008, poslední revize 3. 5. 2009 [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.kladskepomezi.cz/cz/>>.
- *Klub českých turistů Plzeňského kraje* [online]. 2009, poslední revize 27. 5. 2009 [cit. 2009-06-14]. URL: <<http://www.plzenskykraj.kct.cz/nastezky/nastezky.htm>>.
- KMÍNEK, P. Přírodovědné naučné stezky. Praha: Pampeliška, 1995.
- KOGLER, R., aj. *Průvodce Köglerova naučná stezka Krásnolipskem*. Krásná Lípa: Město Krásná Lípa, 2006.
- KUČERA, Z., aj. *Školní naučná stezka Bořeň*. [Bílina]: Gymnázium Bílina, 1996.
- *Kynšperk nad Ohří - Kynšperský zpravodaj, duben 2006* [online]. 2006, poslední revize 20. 6. 2009 [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.kynsperk.cz/mesto/soubory/zpravodaj-duben.pdf>>.
- LEPŠOVÁ, A., aj. *Přírodovědná naučná stezka Trhvosvinecko*. České Budějovice: Městský úřad Trhové Sviny, 1998.
- *Lesy ČR* [online]. [cit. 2009-08-10]. URL: <<http://www.lesy.cz/cs/turiste-a-pratele-prirody/lesy-a-rekreace/naucne-stezky.ep/?action=search®ionId=1110>>.
- *Lidé a ochrana přírody na Vysočině* [online]. [cit. 2009-08-08]. URL: <<http://www.ekovysocina.cz/>>.
- *Mapa přírodní zajímavosti Uherskohradištska*. [Uherské Hradiště]: Odbor životního prostředí Městského úřadu Uherské Hradiště, 2007.

- *Městský úřad Louny, odbor životního prostředí* [online]. [cit. 2009-08-11]. URL: <<http://www.mulouny.cz/zivotniprostredi/index.php>>.
- MODRÝ, M. *Naučné stezky Libereckého kraje*. 3. vyd. [Liberec]: Liberecký kraj, resort rozvoje venkova, zemědělství, životního prostředí a informatiky, 2006.
- *Moravskoslezský kraj* [online]. 2009, poslední revize 22. 5. 2009 [cit. 2009-05-28]. URL: <<http://navstevnik.kr-moravskoslezsky.cz/>>.
- *Naučná stezka „Bitva u Jičina 29.6.1866“* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <http://www.1866.cz/Stecky/jicin/zakladni_info.php>.
- *Naučná stezka „Bitva u Náchoda“* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <http://www.1866.cz/Stecky/nachod/zakladni_info.php>.
- *Naučná stezka „Josefov – Smiřice – Chlum 1866“* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <http://www.1866.cz/Stecky/Stezka_sever/zakladni_info.php>.
- *Naučná stezka Teplickými skalami*. Náchod: Juko, 2006. ISBN 80-86213-33-1.
- *Naučná stezka po lehkém opevnění Olešnice v Orlických horách* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://naucnastezka.olesnice.net/>>.
- *Naučnou stezkou – web o naučných stezkách v ČR* [online]. 2009, poslední revize 1. 8. 2009 [cit. 2009-08-03]. URL: <<http://www.naucnoustezkou.cz/>>.
- *Naučné stezky v České republice-přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.stezka.cz/>>.

- *Naučné stezky Zlínského kraje*. Zlín: Krajský úřad Zlínského kraje, odbor životního prostředí a zemědělství, 2007.
- *Obec Křinice* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.krinice.cz>>.
- *Oficiální portál cestovního ruchu Jihomoravského kraje* [online]. 2007, [cit. 2009-08-03]. URL: <http://www.jizni-morava.cz/Naucne_stezky>.
- *Oficiální stránky města Mariánské Lázně* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.marianskelazne.cz/cs/turistika-volny-cas/naucne-stezky/naucna-stezka-kynzvartske-kyselky/>>.
- *Oficiální stránky statutárního města Ústí nad Labem* [online]. 2009, [cit. 2009-08-11]. URL: <<http://www.usti-nad-labem.cz/cz/turistum/tipy-na-vylet/>>.
- *Památník bitvy na Chlumu 1866* [online]. 2009, poslední revize 1. 4. 2009 [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.chlum1866.cz>>.
- *Pampeliška.cz – cestujeme po Česku* [online]. 2009, [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://turistika.pampeliska.cz/>>.
- PERŮTKA, M. *Turistické naučné stezky a trasy pro koně v Olomouckém kraji*. [Olomouc]: Olomoucký kraj, 2008.
- *Pojmannova stezka Polná* [online]. 2005, [cit. 2009-08-08]. URL: <<http://www.stezka.estranky.cz/stranka/historie>>.

- *Portál Jihomoravského kraje - Koncepce ochrany přírody Jihomoravského kraje* [online]. 2008, [cit. 2009-08-03]. URL: <<http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=4952&TypeID=2>>.
- *Portál Plzeňského kraje - Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Plzeňského kraje* [online]. 2008, [cit. 2009-06-14]. URL: <<http://www.kr-plzensky.cz/article.asp?itm=5797>>.
- *Pražské naučné stezky* [online]. [cit. 2009-07-07]. URL: <<http://www.prazskestezky.cz/>>.
- *Průvodce po naučných stezkách v Praze a středních Čechách* [online]. 2009, [cit. 2009-07-07]. URL: <<http://www.stezky.info/>>.
- *Příroda Karlovarska* [online]. 2009, [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://prirodakarlovarska.cz/>>.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením)* Praha: VÚP, 2005. ISBN 80-87000-02-1.
- *SEM Slunečnice* [online]. 2009, [cit. 2009-08-08]. URL:<<http://slunecnice.semcr.cz/index.php/projekty/naucna-stezka.html>>.
- *Severní Čechy – info* [online]. 2009, poslední revize 23. 7. 2009 [cit. 2009-08-11]. URL:<<http://www.severnicechy.info>>.

- *Severočeská vodárenská společnost* [online]. 2008, [cit. 2009-08-11]. URL: <http://www.svs.cz/cz/pro_novinare/tiskove_zpravy/vodarenske-spolocnosti-podporily-vznik-naucne-stezky-v-nestemicich.html>.
- SKALKA, M. *Naučné stezky-principy jejich tvorby*. Depon in Správa KRNAP, 2008.
- *Správa Krkonošského národního parku* [online]. 2009, poslední revize 5. 8. 2009 [cit. 2009-08-05]. URL: <<http://www.krnep.cz/>>.
- *Správa národního parku a chráněné krajinné oblasti Šumava* [online]. 2009, poslední revize 10. 6. 2009 [cit. 2009-06-14]. URL: <<http://www.npsumava.cz/1128/sekce/stezky-a-expozice/>>.
- STRAKOŠ, P. *Naučné stezky Moravskoslezského kraje*. [Ostrava]: Krajský úřad Moravskoslezského kraje, 2008.
- *Turistické oblasti a regiony České republiky – Vysočina* [online]. 2009, poslední revize 12. 7. 2009 [cit. 2009-08-08]. URL: <<http://www.vysocina.tourism.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=120303>>.
- *Turistické regiony ČR* [online]. 2009, poslední revize 3. 6. 2009 [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.tourism.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=120257>>.
- *Turistický portál CZeCOT* [online]. 2009, poslední revize 27. 4. 2009 [cit. 2009-06-23]. URL: <http://www.czecot.com/cz/turisticky-objekt/11145_jeziskova-cesta-bozidar>.
- *Turistický portál Východní Čechy - na východ od ráje* [online]. 2009, poslední revize 27. 7. 2009 [cit. 2009-08-05]. URL: <<http://www.vychodni-cechy.info/priroda>>.

- *Turistický průvodce* [online]. 2008, poslední revize 3. 8. 2009 [cit. 2009-08-08]. URL: <<http://www.region-vysocina.cz/>>.
- *Turistik – průvodce po České a Slovenské republice* [online]. 2009, [cit. 2009-08-05]. URL: <<http://www.turistik.sk/cz/kraje/kralovehradecky-kraj>>.
- *Výletní trasy v okolí Jetřichovic* [online]. 2008, poslední revize 26. 6. 2009 [cit. 2009-08-11]. URL: <<http://jetrichovicko.euweb.cz/turtrasanaucnestezky.htm>>.
- *Základní pravidla značkování turistických tras a vyvěšování turistických směrovek a tabulek.* [Česká republika]: Klub českých turistů, 1999.
- *Základní škola Karla IV., Nový Bydžov* [online]. [cit. 2009-06-23]. URL: <<http://www.karlovka.cz/karlovka/informace-pro-verejnost/naucna-stezka/>>.
- Zákon č. 114/1992 Sb. ze dne 1. června 1992 o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 183/2006 Sb. ze dne 1. ledna 2007 o územním plánování a stavebním řádu.

9 SEZNAM ZKRATEK UŽITÝCH V TEXTU PRÁCE

BIP – bodový informační panel

ČR – Česká republika

ČSOP – Český svaz ochránců přírody

ČSR – Československá republika

CHKO – Chráněná krajinná oblast

KČT – Klub českých turistů

KRNAP – Krkonošský národní park

MMP – Ministerstvo pro místní rozvoj

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NP – Národní park

NPP – Národní přírodní památka

NPR – Národní přírodní rezervace

NS – Naučná stezka

PP – Přírodní památka

PR – Přírodní rezervace

UV – Ultraviolet light, ultrafialové záření

ZCHÚ – Zvláště chráněné území

ZO – Základní organizace (Českého svazu ochránců přírody)

10 SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1 - Procentické vyjádření počtu naučných stezek v krajích ČR

Obrázek 2 - Výměra zvláště chráněných územích v krajích ČR

Obrázek 3 - Rozloha krajů ČR

Obrázek 4 - Počet naučných stezek v krajích ČR

Tabulka 1 - Záznamová tabulka

Tabulka 2 - Počet naučných stezek v krajích ČR

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Stezky Jihočeského kraje

Příloha 2 - Stezky Jihomoravského kraje

Příloha 3 - Stezky Karlovarského kraje

Příloha 4 - Stezky Královehradeckého kraje

Příloha 5 - Stezky Libereckého kraje

Příloha 6 - Stezky Moravskoslezského kraje

Příloha 7 - Stezky Olomouckého kraje

Příloha 8 - Stezky Pardubického kraje

Příloha 9 - Stezky Plzeňského kraje

Příloha 10 - Stezky Prahy

Příloha 11 - Stezky Středočeského kraje

Příloha 12 - Stezky Ústeckého kraje

Příloha 13 - Stezky Vysočiny

Příloha 14 - Stezky Zlínského kraje

12 PŘÍLOHY

Příloha 1 - Stezky Jihočeského kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Alej smíření	Prachatice	historie	pěší, cyklisté	0,33	1	0,5
Alšova stezka	Písek	historie, příroda, archeologie	pěší, cyklisté	12	10	6
Bitva u Sodoměře	Písek	historie, vojenství	pěší, cyklisté	2,5	3	1
Blatnice	Prachatice	botanika, zoologie, ekologie, geologie	pěší	4,6	6	2
Borkovická blata	Tábor	botanika, zoologie, ekologie, historie	pěší	6	6	2
Boubínský prales	Prachatice	lesnictví, ekologie, botanika, zoologie, historie	pěší	1,5	9	1,5
Boží kámen	Strakonice	geologie, ekologie	pěší	0,8	1	0,5
Brána do Novohradských hor	Český Krumlov	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	6	8	3
Brložsko	Český Krumlov	botanika, zoologie, archeologie, historie, ekologie	pěší	9	16	3,5
Cesta drahokamů	Písek	lesnictví, geologie, mineralogie, ekologie	pěší	6,5	20	3
Cesta kolem Světa	Jindřichův Hradec	historie, rybníkářství, botanika, zoologie	pěší	12	16	5
Čertova stezka	Písek	historie, archeologie, technika	pěší, cyklisté	9	22	3
Červené blato	České Budějovice	ekologie, botanika, zoologie, historie	pěší	4	9	2
Červený dvůr	Český Krumlov	historie, botanika, geologie	pěší	3	14	1,5
Domanín	Jindřichův Hradec	historie, botanika, zoologie	pěší, cyklisté	15	10	5
Graselova stezka	Jindřichův Hradec	historie, ekologie	pěší	19	9	8
Historická, krajina Netolická I	Prachatice	historie	pěší	3	16	1
Historická krajina Netolická II	Prachatice	historie, archeologie	cyklisté	65	16	8
Hojná voda	České Budějovice	lesnictví, ekologie	pěší	3	11	1
Hornovltavické pastviny	Prachatice	botanika, zoologie, ekologie	pěší	1	12	1

Hořických pašijových her	Český Krumlov	historie	pěší	2	4	1
Hůrky	Písek	lesnictví, ekologie, geologie	pěší, cyklisté	8	9	3
Chalupská slat'	Prachatice	ekologie	bezbariérová pro pěší	0,6	2	0,5
Churáňov	Prachatice	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	6,7	10	3
Javorník	Prachatice	historie, ekologie	pěší	9	6	4
Jezerní slat'	Prachatice	ekologie, historie	pěší	0,3	2	1
Jindrova stezka	Jindřichův Hradec	historie, botanika, zoologie, ekologie	pěší	10	5	3
Keltové na Šumavě	Prachatice	archeologie	pěší	1	3	1
Klokočín	Písek	botanika, zoologie, lesnictví	pěší	1,3	9	1
Klostermanova stezka	Strakonice	historie, ekologie	pěší, cyklisté	7	7	2,5
Kněží hora	Strakonice	historie, ekologie	pěší	5,5	2	2,5
Kolem Kleti	Český Krumlov	botanika, geologie, zoologie, historie, astronomie	pěší, běžkaři	3,7	8	1
Kovářovsko	Písek	historie, etnografie	cyklisté	50	21	12
Krajinou humanity	České Budějovice	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší, cyklisté	8	8	3
Les	Prachatice	lesnictví, ekologie	pěší	3,2	7	1,5
Lesní porosty	Písek	lesnictví	bezbariérová, pěší, cyklisté	1,2	5	1
Lesnická stezka Terčino údolí	České Budějovice	lesnictví, ekologie	pěší	1,4	7	1
Lipno	Český Krumlov	lesnictví, ekologie, historie	pěší, cyklisté, běžkaři	6	7	3
Medvědí stezka	Prachatice	geologie, lesnictví, ekologie, historie	pěší	14	7	6
Milevský vlastivědný okruh	Písek	botanika, zoologie, historie, ochrana přírody	pěší, cyklisté	20	23	7
Mobilní stezka	Písek	lesnictví, stezka ve vlastnictví stř. zem. školy v Písku (někdy ve škole, jindy v terénu)	pěší	různá	6	1
Myštěnické slunce		historie, geologie	pěší, cyklisté	1,5	7	1
Na břehu Blatnice	Písek	historie, ekologie	pěší, cyklisté	25	18	6,5
Na Stožeckou skálu	Prachatice	ekologie, historie	pěší	0,7	4	1
Nadějkovská rodinná stezka	Tábor	řemesla na vesnice	pěší	1,8	7	1

Nadějkovsko	Tábor	historie, botanika, zoologie, ekologie	pěší, cyklisté, běžkaři	13	15	5
Národní park Šumava	Prachatice	ekologie, historie	pěší	6	10	2
Nelesní krajina	Prachatice	ekologie, historie	pěší	6,5	6	2
Okolím Kadovského viklanu	Strakonice	rybníkářství, historie, geologie, ekologie	pěší, cyklisté	8,5	13	3
Okolím Lnář	Strakonice	botanika, zoologie, geologie, lesnictví	pěší	5,4	15	2,5
Okolo Třeboně	Jindřichův Hradec	historie, rybníkářství, botanika, zoologie	cyklisté	39	22	5
Opařany	Tábor	dendrologie	pěší	1	23	1
Opatskou stezkou	Český Krumlov	historie, ekologie	pěší, běžkaři	5	13	2
Paměť Novohradská	České Budějovice	ekologie	cyklisté	55	19	12
Paměť Slepíčních hor	Český Krumlov	ekologie	cyklisté	54	17	12
Paměť Vitorazská	České Budějovice	historie, ekologie	cyklisté	76	29	15
Partyzánská stezka Oslov	Písek	historie, příroda	pěší	10	9	3
Pevnostní areál Slavonice - Muzeum čs. opevnění	Jindřichův Hradec	historie, vojenství	pěší	1	7	1
Pintovka	Tábor	lesnictví, botanika, zoologie, ekologie	pěší	3	30	1,5
Po hrázích Vrbenských rybníků	České Budějovice	ekologie, historie	bezbariérová, pěší	5	10	1,5
Po stopách permoníků ze Zlaté hory	Písek	historie, hornictví	pěší	2,5,	5	1,5
Pod vyhlídkou	Prachatice	ekologie, botanika, zoologie, geologie	pěší	1	33	1
Podskalí	Strakonice	historie, ekologie	bezbariérová, pěší	3	14	1
Prachatické hradby	Prachatice	historie	pěší, cyklisté	1,5	5	1
Rožmberk	Jindřichův Hradec	ekologie, rybníkářství, historie	pěší, cyklisté	22	8	3
Rudolfovo město - jižní trasa	Jindřichův Hradec	historie, hornictví, ekologie	pěší, cyklisté, běžkaři	6	10	2

Rudolfovo město- severní trasa	České Budějovice	historie, hornictví, ekologie	pěší, cyklisté	5,5	10	2
Řemeslo na řece	Český Krumlov	historie	pěší, cyklisté	20	5	7
Řežabinec	Písek	ekologie, zoologie, botanika, historie	pěší, cyklisté	2	11	1
Senotín	Jindřichův Hradec	historie, ekologie	pěší, cyklisté	2,5	8	1
Schwarzenberský plavební kanál	Prachatice	historie, lesnictví, ekologie	pěší, cyklisté, běžkaři	7,5	4	1
Slavonické rybníky	Jindřichův Hradec	ekologie, rybníkářství, historie	pěší, cyklisté	4	4	2
Sokolí hnízdo	České Budějovice	ekologie, zoologie, botanika	pěší	3	15	1,5
Stifterova stezka	Český Krumlov	historie, ekologie	pěší	6	9	2
Stromovka - Na sádech	České Budějovice	botanika, zoologie	pěší		4	0,75
Stříbrná osmička	Tábor	historie, hornictví	cyklisté	60	14	10
Sudslavický okruh	Prachatice	ekologie, botanika, zoologie, geologie, historie	pěší	3,5	26	2
Svatopetrská stezka	Prachatice	historie	pěší	1	4	1
Svatý Tomáš	Český Krumlov	lesnictví, ekologie, historie	pěší, cyklisté, běžkaři	8	9	3
Švandy dudáka	Strakonice	postava Švandy dudáka		15	7	
Táborský okruh	Tábor	historie	pěší	4,6	32	2
Terezino údolí	České Budějovice	ekologie, zoologie, botanika, historie	pěší, běžkaři	5	14	2
Totalita rozděljuje	České Budějovice	historie	pěší, cyklisté	10	10	3
Trhovosvinsko	České Budějovice	ekologie, historie	pěší, cyklisté, běžkaři	10	10	3
Třisov - Dívčí kámen - Holubov	Český Krumlov	archeologie, ekologie, botanika, zoologie	pěší, cyklisté	6,5	14	3
U Irů lípy	Prachatice	ekologie - školní naučná stezka	pěší	1	10	1
Údolím Černé	Český Krumlov	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	4	12	2
Údolím šumavských památek I	Prachatice	historie	pěší	4	19	2

Údolím šumavských památek II	Prachatice	historie	pěší	4	4	2
Vejrovským zemanstvím	Písek	historie, ekologie	pěší	13,5	20	7
Velký Lomnický	Jindřichův Hradec	ekologie, rybníkářství, historie	pěší	5	12	2
Veselské pískovny	Tábor	ekologie, historie	pěší, cyklisté	7	14	3
Vimperská lesácká stezka	Prachatice	lesnictví	pěší, cyklisté, běžkaři	12	30	4
Vodňanská stezka	Strakonice	historie, ekologie, rybářství	pěší	3	7	1
Vyhlídková stezka kolem Prachatic	České Budějovice	historie, ekologie	pěší	15,5	12	6
Vyšenskými kopci	Český Krumlov	ekologie, botanika, zoologie, geologie	pěší	2,5	15	1
Zelendárky	Písek	historie, ekologie, zoologie, ekologie, botanika	pěší, cyklisté	11	15	4
Zlatá stezka - prachatická větev	Prachatice	historie	pěší, cyklisté, běžkaři	32	12	12
Zlatá stezka - vimperská větev	Prachatice	historie	pěší, cyklisté	25	12	10
Zalodoly	Písek	hornictví	pěší, cyklisté	0,8	3	1
Zvíkovské podhradí - Orlik	Písek	historie, ekologie, archeologie	pěší	25	14	8
Žižkovo rodiště	České Budějovice	historie	pěší, cyklisté	1,5	5	1

Příloha 2 - Stezky Jihomoravského kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Adamov - Býčí skála	Blansko	přírodní a technické památky	pěší	5		
Boskovice: Památky židovského města	Blansko	židovské ghetto	pěší			
Boskovicemi a okolím: Doubravský okruh	Blansko	lesnictví, dendrologie, historie	pěší	7,1	3	
Boskovicemi a okolím: Hradní a Oborský okruh	Blansko	flóra, fauna, geologie, historie, architektura	pěší	10	23	
Brněnská přehrada, jak ji neznáte	Brno - město	ekologie, botanika, zoologie, geologie, rybářství, historie	pěší	2	6	1
Brno - Lelekovice	Brno - město	botanika, zoologie, historie	pěší, cyklisté	9,3	5	3
Cesty železa	Blansko	historie těžby a zpracování železa	pěší, cyklisté	25	27	
Děvín	Břeclav	přírodověda, historie osídlení Pálavy	pěší	5	9	2
Domáci dřeviny	Blansko	lesnictví	pěší	2,5	18	2
Důbrava	Hodonín	ekologie, geologie, lesnictví	pěší	2,5	10	1
Ekostezka Lesná	Brno - město	botanika, historie	pěší, cyklisté	2	10	1
Hády a údolí Říčky	Brno - město	ekologie	pěší	25	17	
Hanýsek	Blansko	příroda, historie, kultura	pěší	9		
Hrnčířské louky	Hodonín	krajina řeky Moravy	pěší	1	5	
Járy Cimrmana	Blansko	postava Járy Cimrmana	pěší	19	8	3
Javořinská	Hodonín	příroda, kultura, životní prostředí	pěší, cyklisté	23	14	8
Jedovnické rybníky - Rudické propadání	Blansko	fauna, flóra, rybářství, geologie	pěší	7	13	4,5
Jelení žlíbek	Brno - město	ekologie, botanika, zoologie	pěší	6	7	3
Kavky	Brno - město	ekologie, botanika, zoologie	pěší	0,7		2,5

Krajinou Výchonu	Brno - venkov	ekologie, geologie, archeologie	pěší	6,3	11	3
Květnice	Brno - venkov	ekologie, geologie	pěší	5	12	2
Lednické rybníky	Břeclav	ekologie, botanika, zoologie, rybníkářství	pěší, cyklisté	15	17	5
Lužní les	Břeclav	lesnictví, ekologie, botanika, zoologie	pěší, cyklisté	6,1	15	2
Macocha	Blansko	fauna, flóra, geologie, historie	pěší	6	16	4,5
Medlánecká naučná stezka	Brno - město	botanika, zoologie, historie	pěší	12	10	3,5
Mikulčický luh	Hodonín	ekologie, biotopy	pěší		7	
Moravského včelařství	Znojmo	život včel, včelařství, historie	pěší	5	7	
Moravský Krumlov	Znojmo	historie, přírodní zajímavosti NPR Krumlovsko - rokytenské slepence	pěší	15	12	
Paseky - Hrad	Břeclav	středověký hrad	pěší	1,5	7	
Pemokarbonem Boskovické brázdy	Brno - venkov	geologie	pěší	1,5	9	0,5
Podyjí	Znojmo	příroda, historie				
Pohansko	Břeclav	přírodověda, historie Velkomoravské říše, moderní dějiny	pěší, cyklisti	7	23	
Rakovecké údolí	Vyškov	příroda, historie	pěší	12	10	3
Rosice	Brno - venkov	historie, osobnosti Rosic	pěší		12	
Sloupsko-šošůvské jeskyně	Blansko	geologie, archeologie	pěší	1	4	0,5
Soběšice	Brno - město	lesnictví, myslivost	pěší	7,2	30	2,5
Stará hora	Břeclav	vinařství, vinohradnictví	cyklisté	40	11	4
Šumárnická	Hodonín	příroda, kultura, životní prostředí	pěší, cyklisté	18	18	8
Tabulový průvodce Kamenný vrch	Brno - město	botanika, ekologie, zoologie	pěší	0,8	8	1
Trpasličí naučná stezka	Blansko	dětská stezka, trpasličí, stromový, trávnickový život	pěší	0,15	7	
Tuold	Břeclav	geologie, speleologie, ekologie	pěší,	0,3	8	0,5
U Svodnice	Hodonín	krajina a její využití				
Umění bez hranic	Břeclav	stavebně historický vývoj Mikulova	pěší, cyklisté	4	5	
Údolí Řičky	Blansko	přírodověda, kultura, historie	pěší	1,5	5	

Váté písky	Hodonín	historie území, lesnické hospodaření na extrémních stanovištích				
Velké Opatovice a okolí	Blansko	historie a současnost města	pěší			
Věstonická nádrž	Brno - venko	přírodní poměry novomlýnské nádrže a Pálavy	pěší, cyklisté	16	6	
Vinařská naučná stezka Mikulov	Břeclav	historie, vinařství	pěší, cyklisté	20	17	8
Vinařská naučná stezka Valtice	Břeclav	historie, vinařství	pěší, cyklisté	5	19	3
Zámecký park Mikulov	Břeclav	vývoj zámeckého praku	pěší, cyklisté	1		
Ždánický les	Hodonín	ekologie, botanika zoologie	pěší	15	18	4

Příloha 3 - Stezky Karlovarského kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Abertamy	Karlovy Vary	život lidí a pověsti z Abertram, osoba Alexandra Wusta	pěší	7	17	2
Andělská Hora - Kyselka	Karlovy Vary	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	14,2	5	4
Blatenský příkop	Karlovy Vary	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší, běžkaři	12	17	4
Božídarské rašeliniště	Karlovy Vary		pěší, běžkaři	3,2	12	2
Dalovice - stezka k přírodě a botanická zahrada SZŠ	Karlovy Vary	ekologie, botanika, zoologie	pěší	1	10	1
Doupovské hory	Karlovy Vary	geologie, fauna, flóra, historie	pěší	10	5	
Doubí - Svatošské skály	Karlovy Vary	historie, geologie, archeologie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	14	12	5
Goetheho sklaka	Cheb	geologie, historie	pěší	3	4	1
Geopark Mariánské Lázně	Cheb	geologie	pěší	1,5	24	1
Hamerská stezka	Karlovy Vary	historie, sklářství				
Horní Blatná - Vlčí jámy	Karlovy Vary	hornictví, historie, botanika, zoologie	pěší, běžkaři	4	7	2
Horská naučná stezka Abertamy	Karlovy Vary	historie, přírodověda	pěší	8,7	8	3
Hřebečná	Karlovy Vary	historie osady Hřebečná	pěší	8	8	3
Jáchymovské peklo	Karlovy Vary	historie, ekologie	pěší, běžkaři	10	12	5
Ježíškova cesta	Karlovy Vary	dětská naučná stezka, přírodopis	pěší	12,9	13	
Ježkova stezka	Sokolov	historie, geologie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	3	11	2
Komorní hůrka	Cheb	historie, geologie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	0,5	4	1
Kladská	Cheb	historie, fauna, flóra, ochrana přírody	pěší	1,6	8	1

Královské Poříčí – Locket	Sokolov	historie, ekologie, fauna, flóra	pěší, cyklisté	5,5	8	2
Křížky	Cheb	ekologie, botanika – <i>NS dočasně uzavřena</i>	pěší	0,5	1	0,5
Kynžvartské kyselky	Cheb	minerální prameny	pěší	2	3	
Lítovská výsypka	Sokolov	rekultivace	pěší	2,1	5	1
Lubsko	Cheb	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší, cyklisté	9	17	3
Merklín	Karlovy Vary	historie obcí	pěší	3		
Mnichovské Hadce		botanika	pěší, cyklisté		9	
Nad rybníkem Sýkorák	Sokolov				7	
Okolí hradu Seeberg	Cheb	historie, osidlování podhradí, fauna, flóra				
Perly kraje Goetheho lásek	Cheb	historie, příroda	cyklisté	75,5	21	15
Poohří	Cheb	ekologie, historie	pěší, cyklisté	3,3	10	1
Ruperta Fuchse	Karlovy Vary	osoba Ruperta Fuchse, fotografie				
Smrad'och	Cheb	ekologie, geologie	pěší, bezbariérová	0,37	2	0,5
Soos	Cheb		pěší, bezbariérová	1,5	8	1
Stopami horníků	Sokolov	hornictví	pěší	13	15	5
Šibeniční vrch		historie	pěší	1	5	1
Stezka k přírodě	Karlovy Vary	fauna, flóry	pěší		10	
Sv. Blažeje		historie, řemesla, kulturní pamětihodnosti	pěší	2,5	7	
Tajga	Cheb	historie, ekologie	pěší, bezbariérová	1,5	8	1
Velká krušnohorská výsypka	Sokolov	botanika, ekologie, zoologie	pěší	3,2	13	2
Vysoká Pec - Rudné	Karlovy Vary					
Ze Staré Role do Nové Role	Karlovy Vary					

Příloha 4 - Stezky Královéhradeckého kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Aichelburg	Trutnov	zajímavosti maršovska a hrádku Aichelburg	pěší	8	18	
Babiččino údolí	Náchod	literárně přírodovědná	pěší, cyklisté	7,5	25	
Berghaus	Trutnov	způsoby středověkého dolování, geologie Krkonoš	pěší	1	10	1
Bitva u Hradce Králové 3.července. 1866 - jižní křídlo	Hradec Králové	bitva u Hradce Králové 3. července 1866, Prusko - rakouská válka roku 1866	pěší, cyklisté	46	26	13
Bitva u Hradce Králové 3.7. 1866 - ústup rakouské armády	Hradec Králové	pohyb rakouské armády na ústupu, přechod pře Labe, průchod pevností Hradec Králové	pěší, cyklisté	18,5	11	6,5
Bitva u Jičína 29.6. 1866	Jičín	historie bitvy u Jičína 29.6.1866	pěší, cyklisté	29	22	12
Bedřichovka	Rychnov nad Kněžnou		pěší, cyklisté, bezbariérová	3	8	
Černohorské rašeliniště	Trutnov	rašeliniště lesního typu	pěší	3,5	6	
Čertův důl	Trutnov	historie, vodní hospodářství	pěší	2,5	2	
Česká Skalice - Svinišťany - Josefov 1866	Náchod	historie	pěší	30	22	
Deštné	Rychnov nad Kněžnou	historie, lesnictví	pěší		9	
Ekologická naučná stezka	Náchod	ekosystémy, geologie, výchova k udržitelnému rozvoji	pěší	0,7	5	1
Hřibsko	Hradec Králové	prameny, vodní ekosystémy	pěší		6	
Chlum	Hradec Králové	historie bitvy u Hradce Králové 3.7.1866	pěší	10	21	4
Josefov - Smiřice - Chlum 1866	Náchod, Hradec Králové	bitva u Hradce Králové 3. července 1866, Prusko-rakouská válka roku 1866	pěší, cyklisté	23,5	15	9
Justynčina stezka	Náchod	přírodověda	pěší	7	3	
Karla Václava Raise	Jičín	historické památky, lidová architektura, krajina	pěší, cyklisté		14	

Krkonošská cyklistická naučná stezka	Trutnov	historie turistiky, horských kol, architektura, myslivost	cyklisté	16	9	
Krkonošská Tundra	Trutnov	východní část nejcennějšího území Krkonoš	pěší		10	
Křinice	Náchod	historie, tradice, přírodověda,	pěší	9	14	
Les Chlum a okolí	Hradec Králové	botanika, historie	pěší	6	10	
Lesem Královstvím	Trutnov	lesnictví, dendrologie, zvěř, příroda	pěší	4		
Letní turistická trasa Liška	Trutnov	přírodověda	pěší	20	8	
Mezi Orlicemi		přírodní podmínky mezi Tichou a Divokou Orlicí	pěší, cyklisté	16		
Mravenčí naučná stezka	Trutnov	sp. Formica, zoologické a botanické zajímavosti	pěší	4,6	9	
Náchod - Vysokov - Václavice 1866	Náchod	historie - bitva u Náchoda 27.6. 1866	pěší, cyklisté	8,5	9	3
Nové Dvory - Babí	Trutnov	ochrana přírody, lesní hospodářství, geologie, historie Krkonoš	pěší, cyklisté	8	13	
Okolím Deštného	Rychnov nad Kněžnou	příroda, historie	pěší	15	8	
Ovocná naučná stezka	Náchod		pěší	2	3	
Pevnost Dobrošov	Náchod	historie výstavby pohraničního opevnění z r. 1938	pěší	4,5	13	2
PhDr. Jiřího Guta Jarkovského	Rychnov nad Kněžnou		pěší	4,8	10	
Písníky Marokánka	Hradec Králové	environmentální aspekty velkotežby šterkopísku	pěší, cyklisté	0,5	3	0,75
Planetární stezka	Hradec Králové	astronomie	pěší	6,5	13	
Po hřebeni Orlických hor	Rychnov nad Kněžnou	flóra, fauna, vodohospodářské poměry, turistika	pěší, cyklisté	17	11	
Po lehkém opevnění	Rychnov nad kněžnou	technická data a historie lehkých objektů opevnění	pěší	6	5	2
Po bojištích války 1866, Jičín - Chlum	Jičín, Hradec Králové	historie, pohyb vojenských jednotek	cyklisté	39	17	8

Po bojištích války 1866, Trutnov - Choustníkovo Hradiště	Trutnov	historie, pohyb vojenských jednotek	pěší, cyklisté	55	13	14
Po bojištích války 1866, Choustníkovo Hradiště - Hoříněves	Trutnov, Hradec Králové	historie, pohyb vojenských jednotek	pěší, cyklisté	29	16	8
Pohádková stezka Malou Úpou	Trutnov	dětská stezka, spisovatelka Marie Kubátová, příroda	pěší	17	10	
Prachovské skály	Jičín	botanika, archeologie, historie, ekologie, geologie	pěší		11	7
Prameny Labe	Trutnov	přírodní zajímavosti	pěší	18	21	
Proč chodit daleko	Náchod	historie, kultura, krajina	pěší, cyklisté	9	12	2
Přeshraniční naučná stezka KRNAPu	Trutnov	pozůstatky z doby ledové	pěší	9	9	
Přírodní par Sýkornice	Jičín	geologie, fauna, flóra	pěší	5		1,5
Rumcajsova stezka	Jičín	dětská stezka - přírodopis	pěší		12	
Rýchory	Trutnov	botanika, Dvorský les	pěší	7	12	
Svíb	Hradec Králové	válečné dějiny, památky z prusko - rakouské války 1866	pěší	10	21	4
Stezka Jakuba Míly	Náchod	místní historie, tradice	pěší	6		
Stezka Jaroslava Vavrouška	Náchod	příroda, historie, turistika, horolezectví	pěší	6	16	2
Teplické skály	Náchod	geologie, morfologie skalního města, historie zpřístupňování	pěší	5,9	14	2,5
Zemská brána	Rychnov nad Kněžnou	fauna, flóra, historie, geologie, lesní hospodářství, ekologie	pěší	3	22	

Příloha 5 - Stezky Libereckého kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Mezinárodní naučná stezka Lužické a Žitavské hory	Liberec	přírodověda, kulturní zajímavosti na české a německé straně hranice	pěší	31	27	
Obnova mokřadů na Brazílce	Česká Lípa	projekt česko německé spolupráce při obnově prameniště říčky Svitávky	pěší,	0.75	4	
Putování skřítky Javorníčka za Hochwaldským mužičkem	Liberec	stezka určena pro předškoláky a děti mladšího školního věku	pěší	10	27	
Pekelské údolí	Česká Lípa	geomorfologie, botanika	pěší	4	10	
Pašerácká cyklostezka	Liberec	historie kraje a života v něm, přírodní zajímavosti	pěší, cyklisté	41	4	
Terasy Ještědu	Liberec	geologie, geomorfologie	pěší	10	12	
Ještědské vápence	Liberec	geologie, historie těžby vápenců	pěší	12	12	
Lesní naučná stezka Harcov	Liberec	historie a současnost jizerských lesů	pěší, cyklisté	2,8	11	
Fojtecké tisy	Liberec	tisy	pěší	0,5	4	
Oldřichovské háje a skály	Liberec	přírodověda, ochrana přírodních hodnot	pěší	10	15	
Lesy Jizerských hor	Liberec	revitalizace jizerských lesů	pěší, cyklisté, bezbariérová	12	11	
Vesecké údolí	Liberec	botanika, zoologie, ekologie	pěší	2,3	7	
Bukovec – Jizerka - Rašeliniště Jizerky	Jablonec nad Nisou	přírodověda, historie	pěší	6	12	2,5
Nové město pod Smrkem	Liberec	historie, těžba cínu a železné rudy, přírodověda	pěší	10	26	
Jablonecká přehrada	Jablonec nad Nisou	fauna, flóra	pěší, cyklisté, bezbariérová	1,1	9	
Rádlo	Jablonec nad Nisou	fauna, flóra	pěší	0,5	5	
Jedlový důl	Jablonec nad Nisou	botanika, dendrologie, lesní hospodářství	pěší	3,5	6	

Protržená přehrada na Bílé Desné v Jizerských horách	Jablonec nad Nisou	přírodovědecké, technické - přehrada	pěší	1	6	
Riegrova stezka - Údolím Jizery	Semily	geomorfologie, botanika	pěší	3	12	
Zámecká naučná stezka Turnov - Hrubý Rohozec	Semily	historie, architektura	pěší, cyklisté	3,5	7	
Kozákov	Semily	geomorfologie, technika	pěší	4	4	
Český ráj	Semily	geologie, geomorfologie, dendrologie, botanika, horolezectví, těžba písků, historie	pěší, částečně cyklisté		25	
Viničná cesta	Liberec	přírodovědu, historii, horolezectví, cykloturistiku	pěší, cyklisté, bezbariérová	8	6	
Lidové sady	Liberec	dendrologie	pěší	0,5	4	
Lesní naučná stezka Sedmihorky	Semily	interaktivní stezka pro děti	pěší	3	17	
Hruboskalsko	Semily	lesy Českého ráje, geomorfologie	pěší	7	19	3,5
Ralsko	Česká Lípa	ekosystémy	pěší	4,5	15	
Údolí Plakánek	Semily	historie, zoologie	pěší	10,5	11	6
Okolím Studence	Liberec	lesy Lužických hor, říční a lesní ekosystémy	pěší	22,5	20	

Příloha 6 - Stezky Moravskoslezského kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Archeopark Chotěbuz Podobora	Karviná	přírodověda, historie	pěší	0,5	5	1,5
Areál opevnění Darkovičky	Opava	Československé opevnění 1935 - 1938	pěší, cyklisté	6,5	10	3
Bílá Opava	Bruntál	pralesovitý charakter původních smrkových porostů	pěší	6,5	8	3
Borovecké rybníky	Nový Jičín	fauna, flóra, krajina a historie území	pěší	2	6	1
Břidlicová stezka	Opava	geologie, paleontologie	pěší, cyklisté, běžkaři	33	13	8
Cvilín	Bruntál	lesní hospodářství, ekologie	pěší, cyklisté	4	11	2
Čertův mlýn	Frýdek - Místek	přírodověda, historie kraje	pěší, cyklisté	8	9	3
Frenštát pod Radhoštěm	Nový Jičín	ekologická výchova	pěší, cyklisté	1,7	9	1
Frýdecký les	Frýdek - Místek	botanika, zoologie, ekologie, lesnictví	pěší	3,5	10	1,5
Gruň - Bílý Kříž	Frýdek - Místek	přírodověda, historie	pěší, cyklisté	10,5	14	3
Hanuše	Opava	botanika, zoologie, historie	pěší, cyklisté, lyžaři	4,5	10	2
Horní Domaslavice	Frýdek - Místek	historie, historické památky	pěší, cyklisté	2,5	5	1
Hradec nad Moravicí	Opava	vlastivěda	pěší	3,5	11	2
Hradní vrch	Frýdek - Místek	botanika, historie, hudební skladatel Leoš Janáček	pěší	2	6	1
Hůrky	Frýdek - Místek	ochrana přírody, lesní porosty	pěší	12,5	7	5
Hvězdnice	Opava	botanika, zoologie, geologie	pěší, cyklisté, lyžaři	9,5	15	5
Janáčkův chodníček	Frýdek - Místek	historie, Leoš Janáček, architektura	pěší	8,5	6	5
Jahodná	Frýdek - Místek	botanika, dendrologie, zoologie, lesnictví, geologie	pěší	4	12	1,5
Kamenec	Frýdek - Místek	historie, ekologie, geologie, geomorfologie	pěší	2	7	1
Kotvice	Nový Jičín	nivní ekosystémy, lužní les, fauna, flóra	pěší	3,6	10	4

Lašská naučná stezka Kopřivnicí	Nový Jičín	historie, zoologie, botanika, lesnictví, geologie	pěší	16	18	7
Lašská naučná stezka Štramberkem	Nový Jičín	geologie, paleontologie, archeologie, botanika, zoologie	pěší	6	15	4
Lení naučná stezka v Chuchelenském lese	Opava	fauna, flóra	pěší	5,8	4 (40)	2
Lovecká stezka Lichnovských	Opava	přírodověda	pěší, běžkaři	6	4	1,5
Lysá hora	Frýdek - Místek	přírodověda, historie	pěší, cyklisté	16,5	15	6
Městskými parky Opavy	Opava	poznávání stromů a parků Opavy	pěší	2	18	2
Mionší	Frýdek - Místek	přírodovědné a historické zajímavosti Beskyd	pěší	7	10	4
Moravice	Opava	příroda, historie, botanika, zoologie	pěší	1,2	6	1
Naučný informační systém Palkovice	Frýdek - Místek	historie, přírodověda	pěší, cyklisté	18	11	
Obrázková cesta na Javořinu	Frýdek - Místek	dětská stezka	pěší	1,5	12	1
Odra - Landek	Karviná	archeologie, hornictví, geologie, přírodověda	pěší, cyklisté	7,7	11	2
Odra - niva	Nový Jičín	fauna a flóra lužní krajiny, ochrana přírody, historie	pěší	11,5	15	4
Prameny Morávky	Frýdek - Místek	řeka Morávka	pěší, cyklisté	14	9	4
Přírodní park Mariánské louky	Opava	botanika, technické památky, historie	pěší, cyklisté, přírodověda	1,9	5	1,5
Přírodní rezervace Bukovec	Frýdek - Místek	historie, příroda, život v česko-polském pohraničí	pěší	0,5	7	0,5
Radegast	Nový Jičín	historie, přírodní zajímavosti Radhošťského hřebene	pěší, cyklisté, běžkaři	9	10	3
Raduň - Jakubčovice	Opava	historie, 2. světová válka	pěší	7,5	3	3
Rytířská	Frýdek - Místek	historie kraje	pěší	10,1	7	4
Se skřítkem v okolí Pradědu	Bruntál	příroda a historie v okolí Pradědu	pěší, cyklisté	3,5	6	2,5
Sovinec	Nový Jičín	příroda, ekologické zemědělství, cykloturistika	pěší, cyklisté	5	8	2

Starý Svinov - přírodní rezervace Rezavka	Ostrava - město	přírodověda, historie	pěší	3	13	3
Starým hradištěm	Bruntál	botanika, zoologie	pěší	1,2	10	1
Stezka po hřebenech - Světlem horských luk	Bruntál	příroda hřebenových partií	pěší	12	12	4
Stříbrný chodník	Nový Jičín	geologie, botanika, archeologie, historie, ekologie	pěší	10	13	3
Svatý Roch	Bruntál	historie, funkce lesa, způsob hospodaření	pěší	3,6	7	3
Šenovská naučná stezka	Ostrava- město	historie, přírodověda	pěší	10	7	2,5
Školní naučná stezka Studénka	Nový Jičín	příroda Poodří . rozšíření výuky pro ZŠ	pěší	1,9	12	1
Těrlické mokřady	Karviná	botanika, zoologie	pěší	2,5	10	1,5
Tuřitový lom	Bruntál	lesnictví, přírodní památky Razovské tuřity	pěší	14	6	5
Uhlířský vrch u Bruntálu	Bruntál	přírodní poměry na Uhlířském vrchu	pěší	1,5	6	1
Údolím lapků z Drakova	Bruntál	příroda a historie v údolí Černé Opavy	pěší, cyklisté	12	10	3,5
Vápenná pec Rázová	Bruntál	ekologie, lesní hospodářství, historie	pěší	3,6	7	3
Velká kotlina	Bruntál	flóra, fauna NPR Praděd, ledovcový kar	pěší	6	7	2,5
Vlastivědná stezka Františka Palackého	Nový Jičín	přírodověda, krajina, kultura, historie, geologie	pěší, cyklisté	11,5	25	3
Vyhlička Praděd	Bruntál	historie Vrbna pod Pradědem, Natura 200	pěší	4	5	1,5
Za krásami vendryňské přírody	Frydek - Místek	historie, kulturní památky, fauna, flóra	pěší	22	14	7
Zámecká naučná stezka	Nový Jičín	botanika, zoologie, ekologie, historie	pěší	5	10	2

Příloha 7 - Stezky Olomouckého kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Čehovice	Prostějov	mokřadní biokoridor, historie a kulturní památky obce	pěší, cyklisté	3	6	2
Černovířské slatiniště	Olomouc	močál vzniklý v poslední době ledové	pěší, cyklisté	1,7	5	3
Červenohorské sedlo - Ramzová	Jeseník, Šumperk	fauna, flóra NPR Šerák	pěší	9	8	3
Henička	Olomouc	život v lese a na poli, historie	pěší, cyklisté	3,5	9	2
Hornická	Jeseník	hornické a přírodní památky	pěší, cyklisté	16	12	6
Houčela	Prostějov	příměstská příroda, zoologie	pěší, cyklisté	4	2	11
Hubertova stezka v Dřevohostickém lese	Přerov	biologie, archeologie	pěší	3,8	10	2,5
Hůrka	Přerov	fauna, flóra, historie, Hranická propast	pěší	2,1	6	2
Kladecko	Prostějov	přírodní poměry v parku Kladecko, historie, geologie	pěší, cyklisté	6,5	13	2,5
Jistrie a příroda Litovle a okolí	Olomouc	historie, architektura, flóra, fauna, rybníkářství	pěší, cyklisté	3,5	26	3
Kol kolem Olomouce	Olomouc	příměstská příroda	pěší, cyklisté	7,1	12	3
Kralický Sněžník	Šumperk	přírodní a historické zajímavosti pohoří Jeseník	pěší	17	15	6
Křížový a kočí vch	Olomouc	fauna, flóra, kulturní pamětihodnosti	pěší	6,3	12	3
Lesní ekostezka Švagrov	Šumperk	příroda, ekologie, ochrana životního prostředí	pěší, běžkaři	4,5	12	4
Luhy Litovelského Pomoraví	Olomouc	lužní les, fauna, flóra	pěší, cyklisté	11,5	13	4
Městský park Uničov	Olomouc	flóra, fauna, dendrologie	pěší	1	11	0,5
Pasák	Šumperk	technické a vojenské památky, přírodověda	pěší	12,5	14	6
Prabába	Olomouc	přírodověda, místní báje a pověsti	pěší, cyklisté	4,5	9	2
Předmostím až do pravěku	Přerov	lovci mamutů, paleolit, geologie, archeologie	pěší	8,2	9	3
Přerovským luhem	Přerov	ekosystémy, vývoj krajiny, historie	pěší	11	18	5

Přírodní rezervace Panské louky	Olomouc	botanika, dendrologie, technické památky, lesní hospodářství	pěší, cyklisté	3,2	10	3
Rejvíz	Jeseník	přírodní poměry v NPR Rejvíz	pěší	3	5	3
Romantický areál Nové Zámky	Olomouc	zoologie, botanika, lužní les	pěší	8	9	3
S Koprnickem na výlet Keprnickými horami	Šumperk	přírodověda, geologie, pověsti a báje	pěší	14	14	6
Se skřítkem okolím Pradědu	Šumperk	příroda, klima, turistika, lyžování	pěší, cyklisté, bezbariérové	6	7	4
Sobotín - Maršíkov	Šumperk	mineralogie, geologie, hornictví	pěší		8	6
Škrabalka	Přerov	společenstva říčního meandru, vliv člověka	pěší	0,6	4	0,5
Špraněk	Prostějov	geologie, fauna, flóra	pěší	3,5	7	3
Svatý Kopeček	Olomouc	přírodovědné a historické zajímavosti	pěší	7,1	9	3
Terezkým údolím	Olomouc	přírodovědné a krajinářské zajímavosti, historie	pěší, cyklisté	6	11	3
Třesín	Olomouc	geologie, geomorfologie, archeologie	pěší	4	9	3
Údolím Bystřice	Olomouc	údolí řeky Bystřice, přírodověda, historie	pěší, cyklisté	13	11	4,5
Valšovice	Přerov	přírodní rezervace Bukoveček, Dvorčák, lesní hospodářství	pěší	3,4	12	2
Velký Kosíř	Prostějov	paleontologie, archeologie, dendrologie	pěší, cyklisté	11	12	4
Vincenze Priessnitze	Jeseník	historie přírodního lázeňství, životní osudy Vincenze Priessnitze	pěší, cyklisté	6	9	3
Zelená stezka	Olomouc	přírodověda, krajina	pěší, cyklisté, bezbariérová	9	9	5
Zlatý Chlum	Jeseník	historie těžby zlata, geologie	pěší	0,37	6	0,5

Příloha 8 - Stezky Pardubického kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Betonová hranice	Ústí nad Orlicí	historie československého pohraničního opevnění	pěší	10		
Bohdanečský rybník a rybník Matka	Pardubice	botanika, zoologie, rybářství	pěší		7	
Borovská poznávací stezka	Svitavy	historie	pěší		11	
Boršovský les	Svitavy	slavnostní otevření plánováno na 12.9.2009	pěší			
Černá hora	Svitavy	přírodověda	pěší, cyklisté	5		
Českomoravské pomezí	Svitavy	historie	pěší, cyklisté	12	9	
Čs. opevnění Dolní Morava	Ústí nad Orlicí	historie československého pohraničního opevnění	pěší			
Geostezka klíč	Chrudim	geologie, rekreační a herní stezka	pěší			
Gočárův okruh	Pardubice	historie, architektura	pěší	5		
Hřebečsko	Svitavy	geologie, zoologie, botanika				
Choceňská naučná stezka	Ústí nad Orlicí		pěší, cyklisté	35	19	
Chrasteka	Chrudim	historie, přírodověda	pěší	12,5	13	
Chrudim	Chrudim	neznačená, s průvodcovským textem	pěší			
Jeřábka	Ústí nad Orlicí	lesnictví, lesní ekosystém	pěší	3,5		
Ke Kočičímu hrádku	Chrudim	příroda, historie	pěší	2	9	
Keltská stezka Železnými horami	Chrudim	historie keltského osídlení	pěší	9,5	12	
Knířov - Vanice	Ústí nad Orlicí	příroda, historie	pěší, cyklisté, bezbariérová		5	
Koliba	Pardubice	lesnictví, lesní ekosystém	pěší	5		
Krajem Chrudimky	Chrudim	přírodověda, vlastivěda	pěší, cyklisté	82	37	
Krajem Železných hor	Chrudim	vlastivěda	pěší		15	
Kralický Sněžník	Ústí nad Orlicí	pohoří Kralického Sněžníku	pěší	14	15	
Kunvald	Ústí nad Orlicí	jednota bratrská	pěší			

Lanškrounské rybníky	Ústí nad Orlicí	ekologie, natura 2000	pěší		8	
Lesní stezka Podhůra	Chrudim	život v lese	pěší	3	6	
Magma	Chrudim	geologie	cyklisté	56		
Město dvou moří	Chrudim	horotvorné pochody, tektonické poruchy	pěší		6	
Městský okruh Jevíčko	Svitavy		pěší	2,5	8	
Modrá osa	Chrudim	fauna, flóra	pěší		9	
Nedošínský háj	Svitavy	zoologie, botanika, lesnictví	pěší		11	
Od Devíti dubů	Chrudim	dendrologie, botanika, zoologie	pěší	2	5	
Okolo Poličky	Svitavy	historie, příroda	pěší		15	
Osada Křivolík	Ústí nad Orlicí	historie, život našich předků				
Planetární stezka v Proseči	Chrudim	Sluneční soustava	pěší, cyklisté	6		
Putování po městských lesích Polička	Svitavy	lesnictví, ochrana životního prostředí	pěší		10	
Raškovickými lomy	Pardubice		pěší	2,2	6	
Rohová	Svitavy	geologie, hydrologie, fauna, flóra	pěší		6	
Rybniční soustava Heřmanův Městec	Chrudim	rybníkářství	pěší	2,2	8	
Sebranice v historii a současnosti	Svitavy	historie, lidová architektura	pěší	8,5	12	
Stezka Viléma z Perštejna	Pardubice	historie, architektura	pěší, bezbariérová	2,5	15	
Tyrolský domek	Chrudim	lesnictví, lesní ekosystém	pěší, cyklisté	3		
Údolím Moravské Sázavy	Ústí nad Orlicí	historie, geologie, botanika, zoologie	pěší	5,6	6	
Údolím řeky Svitavy	Svitavy	příroda, krajina, historie osidlován	pěší	8	17	
Údolím Skuhrovského potoka	Ústí nad Orlicí	fauna, flóra, smyslově naučná stezka	pěší	8	15	

Velký Košíř	Svitavy	flóra, fauna, ornitologie	pěší		4	
Vinice	Ústí nad Orlicí	příroda, historie	pěší		5	
Vraclav	Ústí nad Orlicí	historie, fauna, flóra	pěší	6	5	
Zámecká zastavení u řeky	Chrudim	botanika	pěší		2	
Zemská brána	Ústí nad Orlicí	přírodověda	pěší		22	
Žamberk – Kunvald	Ústí nad Orlicí	historie, fauna, flóra	pěší	4,5		

Příloha 9 - Stezky Plzeňského kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Amálino údolí	Klatovy	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	2,1	6	1
Blovickem pěšky i na kole	Plzeň - jih	lesní společenstva, historie osídlení	pěší, cyklisté	24		
Branka	Tachov	lesnictví, ekologie, botanika, zoologie, historie	pěší, cyklisté, běžkaři	17,5	11	6
Brčálník	Klatovy	ochrana přírody, historie, ekologie	pěší, běžkaři	4,2	6	2
Cesta F. X. France	Plzeň - jih	archeologie, historie	pěší	10	9	4
Cesta slovanských bohů	Plzeň - sever	prehistorie	pěší, cyklisté	20	17	6 (2,5)
Cesta jedno boha	Plzeň sever					
Cestou zlatokopů	Klatovy	geologie, historie, hornictví	pěší	8,5	7	3
Černé jezero	Klatovy	ekologie, botanika, zoologie	bezbariérová pro pěší, cyklisté, běžkaři	3,6	6	2
Důlní činnost	Klatovy	hornická činnost,	pěší			
Farmářská stezka	Klatovy	historie	pěší, cyklisti	23,1	8	7 (3)
Geologická expozice Rokyta	Klatovy	geologie Šumavy	bezbariérová pro pěší, cyklisti, běžkaři	0,05	exponáty	1
Hamižná	Klatovy	příroda, zlatokopové	pěší	1		
Hartmanice	Klatovy	historie, příroda	pěší, cyklisti, běžkaři	2,2	6	1
Historie hornictví na Stříbrsku	Tachov	historie, geologie, hornictví	pěší	2	7	1
Hory MatkyBoží	Klatovy	hornictví, historie	pěší, běžkaři	5	12	2
Hradišťský vrch	Tachov	historie, geologie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	6,5	6	2
Hvízdalka	Plzeň - jih	historie, příroda	pěší	1,4	5	1
Hylákův okruh	Rokycany	historie, příroda	pěší	14	9	5
Chanovice	Klatovy	lesnictví, historie	pěší	2	9	1

Chudenice a lesní komplex Žďár	Domažlice	historie, příroda	pěší	6,5	5	2
Ke studánce lásky	Tachov	vulkanická činnost, vývěry, těžba čediče, železnice		7,5		
Kladruby	Tachov	historie kláštera, příroda		5,5		
Klatovská hůrka	Klatovy	botanika, geologie, historie	pěší	1,6	7	1
Klostermannova stezka	Klatovy	Život a dílo Karla Klostermanna	pěší	4		
Kokotské rybníky	Rokycany	v plánu, dosud nerealizovaná				
Kolowratova naučná stezka	Tachov	stará císařská cesta, příroda	pěší, cyklisté	20		
Kožlany	Plzeň - sever	historie, hrnčířství, příroda	pěší	6		
Krajinou bitvy u Třebele	Tachov	v plánu, dosud nerealizovaná				
Krasíkov - Ovčí vrch	Tachov	historie, geologie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	14	7	4
Krašov	Plzeň - sever	historie, ekologie	pěší	1,5	6	1
Lesná	Tachov	lesnictví, ekologie, botanika, zoologie, historie	pěší, cyklisti, běžkaři	11,5	11	4
Lesnická stezka Zábělá	Plzeň - sever	lesnictví, ekologie		5		
Ludvíka Očenáška	Plzeň - sever	na památku vynálezce Ludvíka Očenáška	pěší, i invalidi a nevidomí			
Mohylové pohřebiště	Klatovy		pěší	1,5		
Nebílovy	Plzeň - jih	ekologie	pěší	5,7		
Okolím kladrubského kláštera	Tachov	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	5,5	11	2
Okolím Tachova	Tachov	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	10	14	3
Okolo Kostelního vrchu	Klatovy	ekologie, lesnictví	pěší	5		
Opevnění na Stříbrsku	Tachov	historie, význam objektů lehkého opevnění	pěší			
Plasy	Plzeň - sever	historie, ekologie	pěší, cyklisti	5	9	2
Pod Hamižnou horou	Klatovy	historie, příroda	pěší	1,5	14	1

Pod Zelenou Horou	Plzeň - jih	historie, příroda	pěší, cyklisti	4,6	9	2
Po stopách Františka Malocha	Plzeň-sever	lesnictví, archeologie, historie, botanika, ekologie	pěší	9,5	11	4
Po stopách Jiráskovy Lucerny	Domažlice	historie, ekologie	pěší, cyklisti	13,5	10	5
Povydří	Klatovy	geologie, ekologie, historie	bezbariérová stezka pro pěší	6,7	7	3
Poznávací okruh Nýrsko	Klatovy	příroda, historie	pěší, cyklisti	6	18	3
Proměna horské smrčiny na Březníku	Klatovy	ekologie, lesnictví	pěší	6,2	8	2
Příhraniční naučná stezka	Tachov	likvidace Železné opony, původní osídlení	pěší	12		
Přimda	Tachov	příroda, historie	pěší	10,1	12	4
Příroda a lidé	Plzeň - jih	příroda, historie	pěší	8	8,5	3
Ptenín	Plzeň - jih	příroda, historie	pěší, cyklisti, běžkaři	8	9	3
Rabštejn - Střela	Plzeň - sever	historie, ekologie, botanika, zoologie	pěší, cyklisti	6,5	14	3
Radnický okruh	Rokycany	historie	pěší	1,2	14	1
Sedmihorí	Domažlice	lesnictví, historie, geologie	pěší, běžkaři	10	12	4
Sigmondova stezka	Plzeň - město	lesnictví, historie, botanika, ekologie	pěší, cyklisti	7	15	3
Skalní defilé u Svojšína	Tachov	příroda, význam stromů pro člověka	pěší	1,6		
Sklárna	Plzeň - sever	ekologie, historie	pěší, cyklisti	7	15	3
Sklářství v okolí Lesné	Tachov	historie lesnictví, ekologie	pěší, cyklisti, běžkaři	14	3	4
Starý Plzenec	Plzeň - jih	geologie, historie, botanika, zoologie	pěší	10,5	10	4
Stodsko	Plzeň - jih	V plánu, v terénu zatím nerealizovaná				
Svojšínské spilitové skály	Tachov	geologie, lesnictví	pěší	1,5	13	1
Šipín	Tachov	historie, geologie, ekologie, botanika, zoologie	pěší	7	7	4
Šternberský okruh	Rokycany	geologie, ekologie, historie	pěší, cyklisté	24	10	8
Třemošná	Plzeň - jih	historie, příroda	pěší, cyklisté	10,4	9	3
Tříjezerní slat'	Klatovy	ekologie	pěší	0,375	3	1
Údolím Kosího potoka	Tachov	geologie, ekologie, historie	pěší, cyklisti	7	13	2

Údolím Úterského a Nezdického potoka	Tachov	geologie, ekologie, historie	pěší	12,5	13	4
Úhlavský luh	Klatovy	příroda, historie	pěší, běžkaři	4	6	2
Úterý	Plzeň - sever	poválečný odsun, historie obce, zlato		1,5		
Velhartice	Klatovy	historie	pěší, cyklisti, běžkaři	3,5	5	1
Vchynicko - tetovský plavební kanál	Klatovy	příroda, historie Šumavy	bezbariérová, pěší, cyklisti, běžkaři	20	8	2
Vyhlídková naučná stezka	Tachov	Stavba dálnice, pohraniční opevnění	pěší	15		
Vývoj přírody ve čtvrtohorách	Plzeň - město	geologie, historie, ekologie, příroda ve třetihorách a čtvrtohorách	pěší	1	12	1
Zábělá u Berounky	Plzeň - město	lesnictví, archeologie, ekologie	pěší	3	10	2
Železnorudsko	Klatovy	historie, příroda	pěší, běžkaři	11	6	4

Příloha 10 - Stezky Prahy

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Barrandovské skály - Chuchelský háj	Praha 5	geologie, paleontologie, zoologie, botanika, historie	pěší	6	14	3,5
Bubeč - Uhříněves	Praha 10	ekologie	pěší, cyklisté	5,5	15	2
Housle	Praha 6	botanika, geologie, zoologie, historie	pěší	1,3	12	1
Hvězda	Praha 6	historie, příroda, geologie	pěší	4	13	2
Keltská stezka (Šance)	Praha 4	historie, archeologie, ekologie	pěší	4	11	2
Klánovický les	Praha 10	historie, botanika, zoologie, ekologie, archeologie	pěší, cyklisté	12,5	17	4
Letná	Praha 7	ekologie, geologie	pěší	2,5	2	1
Meandry Botiče	Praha 10, 4	ekologie, botanika, archeologie, zoologie, lesnictví	pěší, cyklisté	15	14	4,5
Modřanská rokle	Praha 4	botanika, geologie, zoologie, historie	pěší, bezbariérová, cyklisté	3	8	2
Mýto	Praha 10	ekologie, botanika, geologie	pěší	1,2	5	1
Na vrchu Svatého Kříže	Praha 3	historie, fauna, flóra	pěší	1	3	
Neleníme v zeleni	Praha 12	fauna, flóra, popis cviků na různých náradích	pěší	1,4	8	
Park Jihozápadní město	Praha 13	ekologie, historie-stezka ve výstavbě	pěší, bezbariérová, cyklisté	2	1+23	1
Praha 14	Praha 14	historie, přírodověda, geologie	pěší	10	14	
Pražská botanická zahrada v Troji	Praha - Troja	archeologie, historie, ekologie, botanika	pěší, cyklisté	3	9	2,5
Prokopské údolí - Butovickým hradištěm	Praha 5, Praha 13	geologie, archeologie, ekologie	pěší, cyklisté	2	6	1
Roztocký háj - Tiché údolí	Praha 6, Praha - západ	historie, archeologie, biologie, geologie	pěší	7,5	13	3,5
Tomayerovy sady	Praha 8	historie Libně, fauna, flóra, geologie, život a dílo Edvarda Štorcha	pěší	1	20	

Toulovcový dvůr	Praha 10	historie, botanika, zoologie, ekologie	pěší	1,2	16	1
Údolím Dalejského potoka	Praha 5	přírodovědné, historické	pěší	7	16	2
Vinořský park - Satalická zahrada	Praha 9	botanika, zoologie, ekologie, historie, archeologie	pěší	3,5	9	2

Příloha 11 - Stezky Středočeského kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Berounka	Rakovník	geologie,paleontologie,zoologie, hydrogeologie, flóra, fauna	vodáci	60	13	2-3 dny
Borky	Kolín	ekologie lesa	pěší, cyklisté	4,6	10	2
Bratronicko	Kolín	neznačená, pouze v mapě	cyklisté	55		8
Brdatka	Rakovník	botanika, zoologie, ekologie, historie	pěší	3,3	16	2
Brdatka - Talichovo údolí	Beroun	fauna, flóra	pěší	3	20	2
Buštěhrad	Kladno	historie	pěší	1,5	25	1
Chotuc	Nymburk	geologie, geomorfologie,, historie,flóra, fauna	pěší	1,1	8	
Cesta kocoura Mikeše	Praha - východ	pohádka o kocouru Mikešovi	pěší, cyklisté	20	12	3
Černolice	Praha - západ	historie	pěší	3	4	1,5
Cinibulkova naučná stezka	Mělník	flóra, fauna, geologie	pěší	11,5	11	
Dobřochovice	Praha - západ	historické památky Dobřichovic	pěší	5	11	
Drbákov - Albertovy skály	Příbram	botanika,zoologie, geologie	pěší	7,3	11	4
Drtinova stezka	Příbram	historie	pěší	5	8	2
Drvotova stezka	Kladno	ekologie, botanika, zoologie,geologie	pěší	11	11	4
Dymokury - Pustý rybník	Nymburk	ekologie	pěší	2	7	1
Geologická naučná stezka	Beroun	geologie, paleontologie	pěší, cyklisté	20	17	6
Hostivické rybníky	Praha - západ	ekologie	pěší	2,5	8	1
Hradešín	Kolín	historie obce Hradešín, kostel sv. Jiří	pěší	0,3	4	
Jesenicko	Rakovník	geologie, botanika,zoologie, historie, lesnictví	pěší, cyklisté	15	13	6,5
Jílovské vyhlídky	Praha - západ	vyhlídky do krajiny	pěší	8	14	3
Jílovské zlaté doly - jižní trasa	Praha - západ	historie, geologie, dolování zlata	pěší	3,5	8	2,5

Jílovské zlaté doly - okružní trasa	Praha - západ	historie, dolování zlata	pěší	4,5	7	2,5
Kačinským zámeckým parkem	Kutná Hora	historie parku, fauna, flóra, život rodiny Chotků	pěší	2	15	
Kamenné řady u Kounova	Rakovník, Louny	geologie, historie, archeologie, ekologie	pěší	4,3	11	2
Karlštejn	Beroun	geologie, flóra, fauna	pěší	10,3	16	6
Klepec	Kolín	přírodní památka Klepec	pěší	1	2	
Klokočná	Praha - východ	les a hospodaření v lese	pěší, cyklisté	11	12	3,5
Kokořínsko	Mělník	ekologie, botanika, zoologie, geologie, historie	pěší	10	-	3,5
Kolem Votic za poznáním	Benešov	přírodní poměry České Sibiře, fauna, flóra, historie	pěší	8	9	
Konopištským zámeckým parkem	Benešov	historie, ekologie	pěší, cyklisté	7	12	3
Kostelecká lesácká stezka	Kolín	ekologie	pěší	4	14	2
Koukolova hora-Kotýz	Beroun	geologie, ekologie, paleontologie	pěší	4	9	2
Kutná Hora - hornická naučná stezka	Kutná Hora	geologie, mineralogie, hornictví, archeologie, historie	pěší, cyklisté	12	14	4
Lánská obora	Rakovník	fauna, flóra, přírodní poměry Lánské obory	pěší, bezbariérová	4,5	22	
Levý Hradec	Praha - západ	archeologie, historie	pěší, cyklisté	1,2	9	1
Lesní stezka Ferdinanda d Este	Benešov	historie, myslivost, lesní hospodářství	pěší	1,5	12	
Listnatých stromů	Nymburk	dendrologie	pěší	0,3	7	
Líšnice	Praha - západ	ekologie	pěší	1,5	7	1
Loučensko	Nymburk	historie, ekologie	pěší, cyklisté	4	10	3
Louštín	Rakovník	lesní hospodářství	pěší	5	4	2
Lysá nad Labem - Čelákovice	Nymburk	historie, geologie, paleontologie	pěší, cyklisté	16,5	23	6,5
Malý Blaník - Podlesí	Benešov	fauna, flóra, geologie, historie	pěší	5,5	9	
Máslovická stezka	Praha - východ	historie, ekologie	pěší, cyklisté	1,2	13	1
Medník	Praha - západ	botanika, geologie, zoologie	pěší	7	16	2,5

Mníšek po Brdy	Praha - západ	architektura, fauna, flóra, geologie	pěší, cyklisté	3	8	
Mrákavy	Kladno	lesnictví, dendrologie	pěší, cyklisté	1,2	18	1
Novostařecko	Rakovník	geologie, historie, archeologie, flóry, fauna	cyklisté, pěší	12	17	4-5
Nymburk - ostrov	Nymburk	dendrologie	pěší	1	20	1
Okolo Kladna	Kladno	ekologie, historie	pěší, cyklisté	11	18	4
Paraplíčko	Rakovníku	historie, flóra, fauna	pěší	1	4	0,5
Penčický okruh	Kolín	historie, ekologie	pěší	11	8	3
Petrovicko	Příbram	botanika, zoologie, geologie, lidová architektura	pěší	27	20	celý den
Po památných stromech obce Hořátev	Nymburk	památné stromy, historie, vodní ekosystém	pěší	2	10	
Po stopách bitvy u Jnakova	Benešov	třicetiletá válka	pěší	1,6	4	
Pohádkové Hrusice	Praha - východ	život a dílo Josefa Lady	pěší, cyklisté	2,4	5	1
Průhonický park	Praha - západ	přírodověda, historie parku	pěší	2	15	
Přírodou a historií Nového Strašecí a Pecínova	Rakovník	historie, architektura, přírodověda	pěší	10	9	
Radonice	Praha - východ	domácí a hospodářská zvířata	pěší	0,3	výklad	
Rakovník - Křivoklát	Rakovník	geologie, historie, archeologie, flóra, fauna	pěší, cyklisté	14	14	2,5
Roudný	Benešov	těžba zlata	pěší	1,5	1	1
Říčansko	Praha - východ	historie, ekologie	pěší, cyklisté	9	18	3
S rytířem na Blaník	Benešov	flóra, fauna, přírodní poměry, geologie, historie	pěší	3,5	14	
Skalka	Praha - západ	historie, kultura, biologie	pěší	3	8	2
Skupice - Labe	Nymburk	ekologie	pěší, cyklisté	3	10	1
Slánská hora	Kladno	geologie, zoologie, botanika, archeologie	pěší	1	8	0,5
Stará Kouřim	Kolín	historie	pěší	3,5	6	1,5
Stradonice	Beroun	archeologie	pěší, cyklisté	3	6	2

Středověké opevnění města Kouřimi	Kolín	středověké opevnění	pěší	2,5	9	
Svatojánské proudy	Příbram	botanika, zoologie, ekologie	pěší	6	10	2
Svatojánský okruh	Beroun	geologie, flóra, fauna	pěší	4	10	2
Školní naučná stezka Křivoklát	Rakovník	úcelová stezka pro výuku přírodopisu	pěší	0,9	25	1
Tisí skála	Kutná Hora	geologie, botanika, zoologie, historie	pěší	1,8	3	1
U Eremita	Rakovník	dendrologie, lesnictví, botanika, geologie	pěší	1	3	1
Údolí Plakánek	Mladá Boleslav, Jičín	geologie, botanika, archeologie, historie, ekologie	pěší	8	8	3,5
Údolí ticha	Beroun	flóra, fauna	pěší	2	10	1
Velký Blaník	Benešov	příroda a historie Velkého Blaníku	pěší	6	10	2
Vinařická hora	Kladno	geologie, zoologie, botanika, archeologie	pěší	2,5	9	2,5
Vlašimským zámeckým parkem	Benešov	příroda a historie zámeckého parku	pěší, bezbariérová	1,8	11	1
Voděradské bučiny	Kolín	ekologie, lesnictví	pěší, cyklisté	8	12	3
Votočnice	Benešov	historie, hydrologie, fauna, flóra	pěší	0,5	5	
Vyhlídková stezka Křivoklát	Rakovník	historie	pěší	1,7	2	1
Vymyšlenská pěšina	Příbram	ekologie, historie	pěší	4	10	2
Zahrady	Kolín	historie tuchorazské tvrze	pěší	2,5	5	
Zásmuky - Kouřim	Kolín	ekologie, historie	pěší, cyklisté	9	11	3,5
Závist	Praha - západ	archeologie	pěší	3	6	2
Zlaté Psí hory	Příbram	historie, těžba zlata	pěší	5	12	2
Zlatý kůň	Beroun	geologie, paleontologie, flóra, fauna	pěší	3,5	10	1,5
Zvolská Homole	Praha - západ	botanika, zoologie, ekologie	pěší	2	16	1
Žehušickou oborou	Kutná Hora	jeleni, myslivost, život v lese	pěší	1	13	

Příloha 12 - Stezky Ústeckého kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Audioteplice.cz	Teplice	historie, významné stavební památky,	pěší		mp3	
Bedřicha Smetany	Litoměřice	zřícenina hradu Kamýk, přírodověda	pěší	0,6	7	
Bertino údolí	Ústí nad Labem	botanika, zoologie, ekologie, historie	pěší	9		
Boreč	Litoměřice	botanika, zoologie, geologie, ekologie	pěší	3	9	2
Cesta přátelství	Teplice	umělecká díla	pěší, cyklisté		13	
Dějiny Oseka	Teplice	historie, architektura	pěší	5	15	3
Flájská hornatina	Most	geologie, tektonika, lesní hospodářství, fauna, flóra	pěší, cyklisté	23	13	
Holedeč	Louny	městské lesy	pěší	3		
Kamenné řady u Kounova	Louny	geologie, historie, archeologie, fauna, flóra	pěší	4,3	11	2
Köglerova naučná stezka	Děčín	přírodověda, geologie	pěší, cyklisté	23	39	
Les plný smyslů	Děčín	smyslově naučná stezka	pěší			
Louny-Zeměchy	Louny	přírodověda, technické památky, pedologie	pěší	3	5	
Lovoš	Litoměřice	botanika, zoologie, geologie, ekologie	pěší	4	9	12
Luční potok	Ústí nad Labem	přírodověda, vlastivěda	pěší	2,5	12	
Neštěmice	Ústí nad Labem	čištění odpadních vod	pěší		13	
Jetřichovické skály	Děčín	přírodověda, geologie, krajina	pěší		10	
Okolím Zubrnice	Ústí nad Labem	přírodověda, mlynářství	pěší	2,5		
Po stopách bitvy u Chlumce	Ústí nad Labem	bitva u Chlumce 1814	pěší	6	10	
Pod Kvádrberkem	Děčín	historie, Kvádrberku, fauna, flóra	pěší		24	
Pod Vysokým Ostrým	Ústí nad Labem	fauna, flóra, krajina	pěší	8,5	16	
Přátelství ČR - SRN	Děčín	geologie, geomorfologie, ekologie	pěší	14	22	
Přírodou Oseka	Teplice	fauna, flóra, krajina	pěší	8	17	3
Růžová	Děčín	fauna, flóra Růžového vrchu, historie	pěší	10,5	10	3

Řepčice - Panna	Litoměřice	přírodověda	pěší	2	4	
Svatý vrch	Chomutov	botanika, zoologie, ekologie	pěší	1,6	11	1
Školní naučná stezka Bořeň	Teplice	botanika, zoologie, geologie, ekologie	pěší	3,5	12	1,5
Tesařova stezka	Most	historie, geologie, fauna, flóra	pěší, cyklisté, běžkaři	14,5	17	4
Tiské stěny	Ústí nad Labem	geologie, geomorfologie	pěší	2	19	
Údolí Hasiny u Lipence	Louny	fauna, flóra, geologie, pleontologie	pěší	1,5	10	1
Údolí Milířky	Děčín	hornictví, geologie	pěší	4,5	8	
Úhošť	Chomutov	fauna, flóra NPR Úhošť	pěší	4	12	2
Ve stopách G Casanovy	Teplice	osobnosti spojené s obcí Duchcov. architektura	pěší			
Větruše - Vrkoč	Ústí nad Labem	botanika, zoologie, geologie, historie, ekologie	pěší	4		
Vycházkový okruh Lužerady	Louny	botanika, zoologie, ekologie	pěší, cyklisté	5,5	4	
Smolnický potok	Louny	historie, botanika, zoologie, ekologie	pěší	2,5	4	
Želinský meandr	Chomutov	fauna, flóra PP Želivský meandr	pěší	4	10	2
Stezka Ohře	Louny	řeka Ohře, zoologie, historie	pěší	3	3	

Příloha 13 - Stezky Vysočiny

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Babín	Žďár nad Sázavou	zoologie, botanika	pěší	5,5	10	
Balinské údolí	Žďár nad Sázavou	různé pohledy na okolní krajinu	pěší	2,5	7	
Bažantnice	Třebíč	fauna, flóra, lesní hospodářství, ochrana přírody	pěší	3	10	
Borovice lánské	Jihlava	pěstování borovice lánské	pěší	4,4		
Březina	Pelhřimov	přírodověda, hrad Orlík	pěší	10	16	
Cesta za stromy	Havlíčkův Brod	dendrologie	pěší		7	
Cestou starých soukenických mistrů Počáteckých	Pelhřimov	vlastivěda, historie soukenictví	pěší	4	4	
Čeřinek	Jihlava	živá a neživá příroda přírodního parku Čeřinek	pěší	6	14	
Dářko	Žďár nad Sázavou	přírodní poměry okolo rybníku Velké Dářko	pěší	12	15	
Grasselova stezka Nové Syrovice	Třebíč	pověsti, historie, příroda	pěší	9,5	7	
Hornická naučná stezka	Jihlava	historie dolování stříbra	pěší	10	13	
K Novým rybníkům	Třebíč	místní přírodní poměry	pěší	2	5	
Krátká	Žďár nad Sázavou	architektura vesnické památkové rezervace Krátká	pěší	1	15	
Křemešník	Pelhřimov	lesní hospodářství, ekologie	pěší	3	10	
Lesní naučná stezka Chaloupky	Třebíč	les, lesní hospodářství	pěší	7	6	
Metodka	Žďár nad Sázavou	historie, fauna, flóra, ochrana přírody	pěší, cyklisté, bezbariérová	3,5	15	
Městská naučná stezka – Po stopách historie	Pelhřimov	historie, architektura, místní zajímavosti	pěší	5	10	
Městské sady	Pelhřimov	fauna, flóra, historie, ochrana přírody	pěší	3	12	
Mikroregionem Černé lesy	Jihlava	zajímavosti v obcích, přírodních památkách a rezervacích	cyklisté	54,2	13	

Mohelské hadce	Třebíč	ekologie, ochrana přírody, botanika, zoologie	pěší	3	6	
Mozaika krajiny	Pelhřimov	historie, ekologie, lesní hospodářství, rybníkářství	pěší	3	6	
Na Kobylí hlavu	Třebíč	přírodověda, historie	pěší, cyklisté	8	4	
Naučná vinařská stezka Sádek	Třebíč	vinařství, vinohrady	pěší	2	4	
Naučná stezka Za humny	Havlíčkův Brod	poznávání přírody	pěší		prův.	
Pěšky krajem malíře F.M. Nágla	Jihlava	život a dílo Františka Mořice Nágla	pěší	3	6	
Otakara Březiny	Pelhřimov, Jihlava	historie , příroda, básník Otakar Březina	pěší	55	12	1-2 dny
Park budoucnost-Vlkovsko	Havlíčkův Brod	kaskáda rybníků, fauna, flóra, historie	pěší	2	6	
Po mlýnech	Třebíč	navazuje na NS Kobylí hlavu	cyklisté	18		
Pojmannova stezka Polná	Jihlava	život v přírodě, ekologie	pěší	6	5	
Podoubraví	Žďár nad Sázavou	místní zajímavosti	cyklisté	52	15	
Údolím Doubravy	Havlíčkův Brod	geomorfologie, lesní společenstva	pěší	4,5	11	
Romana Podrázského	Havlíčkův Brod	příroda, historie, kultura	pěší			
Sobiňov	Havlíčkův Brod	historie dobývání železné rudy a stříbra	pěší	6,5	11	
Sovova stezka	Pelhřimov	básník Antonín Sova	pěší	12	4	
Stezka přírodním parkem Bohdalovsko	Žďár nad Sázavou	přírodověda, historie, Bohdalovské rybníky	pěší, cyklisté	38	6	
Svratecká vodohospodářská naučná stezka	Žďár nad Sázavou	ochrana a význam vody v krajině, historie a význam Vírské přehrady	pěší, cyklisté	16	22	
Šebeň	Žďár nad Sázavou	život a význam mravence lesního - pospolitého	pěší	3	12	
Špičák	Jihlava	přírodní poměry v NPR Velký Špičák	pěší	10	10	
Velký Pařezitý rybník	Jihlava	ekosystém rybníka	pěší	2,5	4	
Vítězslava Nováka	Pelhřimov	přírodověda, vlastivěda	pěší	3	12	
Žákova hora - Tisůvka	Žďár nad Sázavou	prameniště řek Sázavy a Svratky, geologie, ekologie, lesní hospodářství	pěší	10	12	

Příloha 14 - Stezky Zlínského kraje

Název stezky	Okres	Zaměření stezky	Skupina návštěvníků	D	Z	H
Bezbariérová	Vsetín	vodní a břehové ekosystémy	pěší, cyklisté, bezbariérová	0,6	11	
Bojkovická	Uherské Hradiště	příroda a historie Bojkovicka	pěší, cyklisté	24	10	
Boří - Divoky	Kroměříž	flora a fauna Chřibů	pěší	4,6	14	
Čertův Mlýn	Vsetín	přírodověda, vliv člověka na krajinu	pěší	6	9	
Fauna a flora Chřibů	Uherské Hradiště	flóra a fauna Chřibů	pěší, cyklisté	5	5	
Hostýnské vrchy	Kroměříž	přírodní poměry na Hostýnských vrchů	pěší, cyklisté	16,5	11	
Hrad Lukov	Zlín	historie a stavební vývoj hradu Lukov	pěší	1	11	
Hradčovice - Drslavice	Uherské Hradiště	příroda parku Prakšická vrchovina	pěší	5	9	
Hradisko	Vsetín	Rožnov pod Radhoštěm	pěší	10	11	
Hráza	Kroměříž	krajina nivy řeky Moravy	pěší, cyklisté	2	10	
Hugolína Gavloviče	Zlín	zajímavosti města Valašské Klobouky	pěší, cyklisté	2,5	9	
Hugolína Gavloviče II	Zlín	zajímavosti obcí regionu Jižní Valašsko	cyklisté	35	9	
Hustěnovice	Uherské Hradiště	příroda měkkého luhu řeky Moravy	pěší	0,5	5	
Chodník Masarykových	Kroměříž	historie a příroda Chvalčova a okolí	pěší	5,5	4	
Jana Karafiáta	Vsetín	přírodověda, historické zajímavosti	pěší	14	16	
Javorníky	Vsetín	přírodověda, historie	pěší	25	17	
Javořínská	Uherské Hradiště	příroda, historie a tradice Hornácka	pěší, cyklisté	23	14	
Klenov	Vsetín	fauna, flóra, historie	pěší, cyklisté	7	10	
Královec	Zlín	příroda, tradice jižního Valašska	pěší	7	12	
Kunovický les	Uherské Hradiště	lužní les	pěší, cyklisté	3,5	10	
Květná	Uherské Hradiště	přírodověda, historie	pěší, cyklisté	7	9	
Lopeník	Uherské Hradiště	příroda Moravských kopanic	pěší, cyklisté	7,5	8	
Lukov	Zlín	fauna, flóra	pěší	7,5	7	
Modřansko	Uherské Hradiště	historie Modré a okolí	pěší, cyklisté, bezbariérová	4,5	5	

Moravské kopanice	Uherské Hradiště	přírodověda, historie	pěší, cyklisté	11,5	14	
Okolo Chropyně	Kroměříž	fauna, flóra, historie	pěší, cyklisté	3,5	12	
Okolo Hrozenka	Uherské Hradiště	přírodověda, historie, tradice	pěší, cyklisté	18	12	
Okolo Nevšové	Zlín	přírodovědné a historické zajímavosti	pěší	14	průvodce	
Okolo Vsetína	Vsetín	přírodověda a historické zajímavosti Vsetína	pěší, cyklisté	7	13	
Pasekářská stezka	Zlín	život na pasekách	pěší	6	7	
Po stopách osídlení Slovanů	Zlín	historie	pěší, cyklisté	10	4	
Podzámecká zahrada	Kroměříž	dendrologie, botanika, fauna	pěší	2	7	1
Porozumění	Uherské Hradiště	ekosystém rybníků, historie osídlení Slovany	pěší, bezbariérová	1,5		
Příroda Hostýnských vrchů	Kroměříž	botanika, zoologie	pěší, cyklisté	1,7	8	
Radegast	Vsetín	historie a přírodní poměry Radhoště	pěší	9	10	
Rochus	Uherské Hradiště	přírodní a historické zajímavosti Uherského Hradiště	pěší	0,75	7	
Spáčilova	Kroměříž	fauna a flóra Chřibů	pěší, cyklisté	13,5	5	
Stojatá voda	Zlín	vodní ekosystémy	pěší, cyklisté	1	7	
T. G. Masaryka	Vsetín	botanika, zoologie	pěší	13	12	
Tesák	Vsetín	botanika, zoologie, historie	pěší, cyklisté	27	23	
Vařákovy paseky	Vsetín	přírodověda, historie	pěší	15	16	
Vařákovy paseky II	Vsetín	přírodověda, historie	pěší	3	5	
Veřovické vrchy	Vsetín	přírodovědné a historické zajímavosti	pěší, běžkaři	21	13	
Vizovické prameny	Zlín	historické a současné zajímavosti Valašska	pěší	14	7	
Vizovické vrchy	Zlín	přírodověda, historie	pěší	14	15	
Zacharka	Kroměříž	ekosystém potoka	pěší, cyklisté	1	4	
Žabky Kuňkalky - Stonáč	Kroměříž	dětská stezka-přírodopis	pěší	1,5	10	
Zámeček	Kroměříž	lužní les	pěší, cyklisté, bruslaři	5,5	13	